



Rolul organizațiilor societății civile în activitatea de ieșire

Document elaborat de **Susanna Z. Papp, Robert Örell, membrii grupului de experți RAN și Katharina Meredith, Katerina Papatheodorou, Shahrbanou Tadjbakhsh, Helena Brecht, experți externi RAN**

Radicalisation Awareness Network



Rolul organizațiilor societății civile în activitatea de ieșire

AVIZ JURIDIC

Acest document a fost elaborat pentru Comisia Europeană, dar reflectă numai opiniile autorilor. Comisia Europeană nu este răspunzătoare pentru nicio consecință care poate rezulta din reutilizarea acestei publicații. Mai multe informații despre Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet (<http://www.europa.eu>).

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2022

© Uniunea Europeană, 2022



Politica de reutilizare a documentelor Comisiei Europene este pusă în aplicare prin Decizia 2011/833/UE a Comisiei din 12 decembrie 2011 privind reutilizarea documentelor Comisiei (JO L 330, 14.12.2011, p. 39). Dacă nu se specifică altfel, reutilizarea acestui document este autorizată în temeiul unei licențe Creative Commons Atribuire 4.0 Internațional (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Aceasta înseamnă că reutilizarea este permisă cu condiția menționării surselor și a indicării oricăror modificări.

Pentru a utiliza sau a reproduce elemente care nu sunt deținute de Uniunea Europeană, ar putea fi nevoie să solicitați permis iunea direct de la titularii drepturilor respective.

I. Introducere

În ultimii ani, importanța colaborării între mai multe agenții și a parteneriatului dintre guverne și societatea civilă în activitatea de ieșire a crescut semnificativ. Având în vedere numărul tot mai mare de programe de ieșire implementate în Europa, care vizează deradicalizarea persoanelor, prevenirea infracțiunilor și promovarea reabilitării și a reintegrării sociale, s-a intensificat gradul de conștientizare a colaborării în ceea ce privește activitatea de ieșire. În mai multe state membre ale Uniunii Europene (UE), parteneriatele s-au extins pentru a include diverse părți interesate guvernamentale (precum serviciile penitenciare, de probațiune, poliția și alte autorități municipale), care colaborează cu organizațiile societății civile (OSC) pentru a concepe și a pune în aplicare împreună programe de ieșire durabile. În domeniile esențiale ale activității de reabilitare și reintegrare, atât în interiorul cât și în afara închisorilor, guvernele valorifică din ce în ce mai mult expertiza, competențele și cunoștințele evaluate oferite de OSC-uri. Necesitatea de a consolida colaborarea dintre guvern și societatea civilă în contextul activității de ieșire a fost subliniată în „Orientările strategice pentru 2021 privind o abordare coordonată a UE pentru prevenirea radicalizării” ale Comisiei Europene.

În ultimii ani, termenii „activitatea de ieșire” și „prevenirea terțiară a radicalizării” au devenit din ce în ce mai populari și relevanți în contextul prevenirii și combaterii extremismului violent (P/CEV). Ca urmare a ascensiunii Daesh și a mobilizării fără precedent a luptătorilor teroriști străini (LTS) care s-au alăturat conflictului din Irak și Siria, numeroase organizații, atât guvernamentale, cât și neguvernamentale, s-au concentrat pe activitatea de ieșire și pe prevenirea terțiară a radicalizării. Totuși, niciunul dintre aceste concepte nu este nou. De fapt, de ani de zile, țări din întreaga lume și în special din Europa au elaborat și au pus în aplicare programe pentru a opri mobilizarea persoanelor la violență și a sprijini dezangajarea de extremismul violent. De exemplu, în anii 1980 și 1990, țările europene, inclusiv Germania, Suedia și Norvegia, și-au concentrat eforturile asupra deradicalizării și a reintegrării extremiștilor de dreapta, cum ar fi neonaziștii și skinheads.¹ La sfârșitul anilor 1990 a avut loc semnarea Acordului de la Belfast (cunoscut și sub numele de Acordul din Vinerea Mare), încheiat între guvernele britanic și nord-irlandez cu privire la statutul Irlandei de Nord. Acordurile au inclus programe de demilitarizare, demobilizare și reintegrare (DDR) pentru actorii politici violenți, precum Armata Republicană Irlandeză (IRA) și extremiștii loialiști.² Aceste demersuri au fost, în esență, programe de ieșire care au contribuit la îndepărtarea actorilor politici violenți de terorism și extremism și reintegrarea cu succes în societate.

Apoi, în 2001, au urmat atacurile Al-Qaeda din Statele Unite, din 11 septembrie, precum și cele ulterioare, de la Madrid și Londra în 2004 și, respectiv, 2005. Pe lângă faptul că s-au soldat cu mii de victime, aceste atentate au afectat profund și lupta împotriva terorismului, care s-a concentrat în primul rând pe amenințarea reprezentată de terorismul jihadist. Începerea războiului civil sirian în 2011 și proclamarea unui califat de către Daesh în 2014 în Irak și Siria au marcat o mobilizare masivă a extremiștilor violenți în regiunea devastată de război, precum și la lansarea unor atacuri în întreaga Europă. Aceste acțiuni au determinat guvernele să elaboreze și să pună în aplicare soluții la amenințările reprezentate de combatanții radicalizați care s-au întors.³ În 2014, Consiliul de Securitate al ONU a îndemnat statele membre să instituie măsuri de reabilitare și reintegrare pentru LTS care se întorc.⁴ În același an, *Revised EU Counter Terrorism Strategy* a recomandat ca statele membre „să aibă în vedere conceperea și elaborarea unor strategii de dezangajare și de ieșire adaptate culturii și contextului specific”.⁵

De atunci, programele de deradicalizare și de ieșire au devenit componente esențiale ale multor strategii naționale, europene și internaționale de combatere a terorismului.⁶ Mai multe guverne au instituit programe de deradicalizare care

¹ Koehler, 2020.

² Rolston, 2007.

³ Koehler, 2020 p. 3.

⁴ Consiliul de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, Rezoluția 2178 (S/RES/2178 (2014)).

⁵ Consiliul Uniunii Europene, 2014, p. 11.

⁶ Koehler, 2020. Lista strategiilor PCEV ale statelor membre poate fi accesată online, la adresa https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/internal-security/counter-terrorism-and-radicalisation/prevention-radicalisation/prevent-strategies-member-states_en.

au fost puse în aplicare în principal în contextul sistemului de justiție penală (de exemplu, în Belgia, Danemarca, Franța, Germania, Irlanda, Țările de Jos, Spania, Suedia și Regatul Unit).⁷ Totodată, au fost lansate inițiative menite să faciliteze reintegrarea LTS care se întorc.⁸ În paralel cu aceste dezvoltări, OSC-urile au progresat în domeniul prevenirii și combaterii extremismului violent (P/CEV). Datorită răspândirii inițiativelor coordonate de state și OSC-uri în Europa, în 2011, Comisia Europeană a înființat Rețeaua pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare (RAN).⁹

În ciuda acestor progrese, încă persistă o serie de **provocări**. Internetul a schimbat metodele și modul de operare al grupurilor extremiste violente, precum și ale modului în care persoanele încep să întreprindă acțiuni radicale. Grupările extremiste sunt mai active pe internet, utilizând platforme virtuale pentru a difuza propaganda extremistă, a recruta membri și a planifica atacuri. Orientările strategice ale Comisiei Europene pentru 2021 au acordat prioritate aspectului online, sprijinind „factorii de decizie politică și practicienii în dezvoltarea capacităților lor de comunicare strategică prin schimb de competență și prin consolidarea societății civile, a organizațiilor de bază și a vocilor credibile”.¹⁰

De asemenea, mai multe state membre se confruntă cu provocările generate de LTS care se întorc și familiile acestora. Conform Institutului Egmont, aproximativ 5 300 de cetățeni ai UE (predominant din Franța, Germania și Belgia¹¹) au plecat din țările de origine să se alăture Daesh și altor grupări militante din Irak și Siria.¹² Comisia Europeană a identificat „dialogul intereuropean privind urmărirea penală, reintegrarea și/sau repatrierea LTS și a familiilor acestora ca fiind un domeniu-cheie care presupune eforturi suplimentare”.¹³ În mod particular, o atenție deosebită este necesară pentru integrarea copiilor și a femeilor care se întorc.

Închisoarea și probațiunea reprezintă provocări specifice. În primul rând, numărul deținuților acuzați de terorism a crescut considerabil în ultimii 10 ani.¹⁴ Numărul mare de cazuri din penitenciare presupune o abordare mai sistemică a aspectelor legate de evaluarea riscurilor, reabilitarea și reintegrarea.¹⁵ În al doilea rând, infractorii teroriști execută pedepse cu închisoarea variate, multe dintre acestea de scurtă durată.¹⁶ În acest aspect limitează fereastra de oportunitate a sistemului de justiție penală de a influența procesul de schimbare.¹⁷ În al treilea rând, mediul din care provin deținuții teroriști este din ce în ce mai divers, evidențiind două tendințe semnificative: creșterea numărului de infractori de extremă dreaptă și a numărului de femei islamiste.¹⁸ Înțelegerea și gestionarea riscurilor și nevoilor acestor populații diverse de deținuți de-a lungul întregului proces de detenție - închisoare - și probațiune este esențială pentru prevenirea cu succes a recidivei, precum și pentru reintegrare.

În mai multe state membre, activitatea de ieșire se bazează pe **colaborarea cu OSC-urile**. Cu toate acestea, cercetarea și de documentarea sistematică a practicilor OSC și a formelor de cooperare sunt deficitare. Principalele surse de informații sunt rapoartele de evaluare, baza de date RAN și colecția de practici,¹⁹ precum și cercetări calitative.²⁰ Publicațiile academice recente privind abordările de ieșire²¹, precum și manualul despre standardele de calitate ale activității de ieșire pentru OSC-uri²² și manualul RAN *Rehabilitation Manual*²³, reprezintă progrese importante în domeniu. Numărul mare de ateliere pentru practicieni organizate de RAN pe tema activității de ieșire indică o nevoie și un interes sporit pentru schimbul de cunoștințe. În orientările sale strategice pentru 2021, Comisia Europeană a identificat importanța consolidării învățării privind necesitatea unei

⁷ Koehler, 2017a.

⁸ Consultați, de exemplu, activitatea coordonatorilor pentru repatriați din Germania online, la adresa https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/publications/ran-digital-study-visit-returnee-coordinators-germany-visit-hesse-and-berlin-23-24-june-2020_en.

⁹ Accesați https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran_en online.

¹⁰ Comisia Europeană, 2021, pp. 2-3.

¹¹ Accesați https://www.epc.eu/content/PDF/2020/Foreign_Fighters_DP_v5.pdf online.

¹² Accesați <https://www.egmontinstitute.be/new-figures-on-european-nationals-detained-in-syria-and-iraq/> online.

¹³ Comisia Europeană, 2021, p. 6.

¹⁴ Basra și Neumann, 2020.

¹⁵ Basra și Neumann, 2020.

¹⁶ Basra și Neumann, 2020.

¹⁷ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019, p. 5.

¹⁸ Basra și Neumann, 2020.

¹⁹ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

²⁰ De exemplu, Christensen, 2015, 2019; și Costa et al., 2021.

²¹ De exemplu, Koehler, 2017a; Webber et al., 2019.

²² Koehler, 2017b.

²³ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020a.

colaborări eficiente și sigure între OSC-uri și stat în activitatea de ieșire și reintegrare.²⁴ Această lucrare contribuie la volumul existent de lucrări care facilitează cooperarea între OSC-uri, agențiile de stat și factorii de decizie politică.

Obiectivele lucrării sunt:

- să ofere o perspectivă cuprinzătoare asupra diferitelor funcții și caracteristici ale intervențiilor de ieșire coordonate de OSC-uri în UE;
- să examineze domeniile și formele de cooperare între OSC-uri și agențiile de stat în activitatea de ieșire;
- să sintetizeze provocările, lecțiile învățate și practicile model în ceea ce privește cooperarea cu actorii statului, din perspectiva unor practicieni experimentați din prima linie în ceea ce privește activitățile de ieșire.

Documentul este structurat în cinci capitole. După introducerea (Capitolul I), Capitolul II prezintă exemple selectate de intervenții de ieșire coordonate de OSC-uri, evidențiind diferitele abordări ale OSC-urilor care implementează activitatea de ieșire în diverse contexte. Capitolul III detaliază o tipologie a diferitelor roluri și funcții îndeplinite de OSC-uri în prevenirea terțiară a radicalizării. Au fost puse în discuție trei funcții principale: intervenții independente de ieșire, servicii de sprijin la ieșire și servicii de sprijin pentru familii. Capitolul IV se concentrează mai detaliat pe aspectele legate de cooperarea dintre OSC-urile care implementează activitatea de ieșire și agențiile de stat. Aici sunt puse în discuție domeniile și formele de cooperare, evidențiind provocările, lecțiile învățate și practicile model în următoarele domenii: (1) formularea politicilor, (2) finanțarea și durabilitatea, (3) consolidarea capacităților și schimbul de cunoștințe, (4) prezentarea cazurilor, (5) gestionarea cazurilor, (6) reintegrarea după eliberare și (7) cooperarea în cazurile care sunt relevante pentru securitate. În final, capitolul V aduce recomandări pentru factorii de decizie politică, agențiile de stat și OSC-uri.

Din punct de vedere **metodologic**, această lucrare combină analiza literaturii cu date primare obținute prin interviuri și un sondaj. Interviurile au fost efectuate în lunile septembrie și octombrie 2021 cu reprezentanții a opt OSC-uri care desfășoară activități de ieșire. Aceste organizații au fost alese pentru a reflecta o diversitate de locații geografice, contexte de implementare, perioade de funcționare, tipuri de cooperare cu guvernul și contexte ideologice ale publicului lor țintă principal. De asemenea, în septembrie 2021 a fost distribuit un chestionar prin e-mail către alte 17 OSC-uri active în aceeași sferă, 7 dintre acestea transmițând un răspuns (rata de răspuns: 42 %). Interviurile și sondajul conțineau întrebări despre organizație și despre abordarea și activitățile acesteia, precum și despre formele și experiențele de cooperare cu guvernul. În total, în cadrul colectării combinate de date (interview și sondaj), sunt reprezentate 15 organizații din 9 țări (Austria, Finlanda, Franța, Germania, Luxemburg, Țările de Jos, Polonia, Slovacia și Suedia), care implementează 27 de intervenții de ieșire. Documentul se bazează în continuare pe informațiile obținute din activitățile anterioare ale RAN privind ieșirea și subiecte conexe.

Definiții

Organizație a societății civile (OSC): „O organizație a societății civile (OSC) sau o organizație neguvernamentală (ONG) este orice grup de cetățeni voluntari, fără scop lucrativ, care se organizează la nivel local, național sau internațional”.²⁵ Acestea sunt „entități voluntare, fără scop lucrativ, fără caracter statal, formate de persoane din sfera socială, separate de stat și de piață”.²⁶ De asemenea, se implică frecvent în cauze sociale, umanitare sau politice. OSC-urile diferă de societatea civilă, care include nu doar ONG-uri, ci și „o varietate de actori,

²⁴ Comisia Europeană, 2021, p. 5.

²⁵ Organizația Națiunilor Unite. *Civil Society. Who we are*. Accesați <https://www.un.org/en/civil-society/page/about-us> online.

²⁶ Cadrul de raportare a principiilor directoare ale ONU. *Civil society organisations (CSOs)*. Accesați <https://www.ungpreporting.org/glossary/civil-society-organizations-csos/> online.

comunități și asociații formale sau informale care [se implică] în viața publică pentru a promova valori și obiective comune”.²⁷ Termenii „OSC” și „organizație neguvernamentală” sunt folosiți în mod interschimbabil. Totuși, în cadrul acestui document va fi folosit termenul OSC.

Activitatea de ieșire se referă la practicile și abordările care „oferă sprijin persoanelor care doresc să părăsească un grup extremist violent și/sau să renunțe la ideile radicale”.²⁸ Obiectivele acestor intervenții de ieșire pot include facilitarea dezangajării, deradicalizării, reabilitării și reintegrării extremiștilor violenți.

Participanții la aceste intervenții de ieșire pot fi persoane care sunt actualmente implicate în medii extremiste violente și/sau în activități legate de terorism; persoane care au încercat să călătorească în zone de conflict pentru a se alătura grupurilor militante extremiste și LTS care se întorc; precum și persoane care au fost radicalizate în închisoare sau cele care au decis să părăsească mediul extremist și caută asistență pentru dezangajare și/sau reintegrare. Termenii „participant”, „client” și „beneficiar” sunt utilizați frecvent pentru a desemna persoanele implicate în intervențiile de ieșire. „Client” este un termen adesea utilizat de OSC-uri pentru a evidenția natura voluntară a relației dintre cele două părți, definite ca fiind „beneficiar” și „prestator de servicii”.²⁹ „Beneficiar” este un termen utilizat care se referă la persoanele care participă la programele de ieșire, mandatați de instanță sau de penitenciar.

Prevenirea terțiară a radicalizării presupune intervenții orientate către cei care sunt deja implicați în medii radicalizate și în extremismul violent, încurajând schimbarea și sprijinind ieșirea din extremismul violent. Aceste intervenții pot viza dezangajarea, deradicalizarea, reabilitarea sau reintegrarea, sau o combinație a acestora. Prevenirea terțiară a radicalizării include și intervenții oferite persoanelor în cauză (de exemplu, membri ai familiei sau profesioniști) care sunt în contact cu acestea din urmă și solicită consiliere.

Extremiștii violenți sunt persoane care susțin idei și/sau sunt implicate în grupuri sau mișcări care promovează folosirea violenței pentru impunerea unei ideologii extremiste. Extremismul violent este definit ca fiind „convingerile și acțiunile persoanelor care susțin sau practică violența pentru a atinge obiective ideologice, religioase sau politice”.³⁰ Acestea pot include terorismul și alte forme de violență motivată politic.³¹

II. OSC în activitatea de ieșire desfășurată în UE: Căi diferite în contexte diferite

Intervențiile de ieșire coordonate de OSC-uri în UE s-au dezvoltat în diverse moduri. Această secțiune prezintă exemple selectate pentru a ilustra diferitele traiectorii ale OSC-urilor care implementează activitatea de ieșire în contexte diferite. Chiar dacă o analiză detaliată a contextelor istorice ale țărilor depășește scopul acestui document, sunt menționate exemple despre înființarea și funcționarea diferitelor intervenții de ieșire coordonate de OSC-uri din Scandinavia, Germania, Țările de Jos și Franța.

Primele programe de ieșire coordonate de OSC-uri au fost stabilite în **Scandinavia** ca răspuns la dezvoltarea extremismului violent de dreapta. În anii 1990, multe țări europene au observat o intensificare a violenței xenofobe și o creștere rapidă a numărului de tineri care s-au alăturat grupurilor și organizațiilor rasiste și de extremă dreapta.³² Participarea la acte de violență era obișnuită, uneori chiar așteptată în cadrul acestor grupuri.³³ Studiile realizate în Norvegia au arătat că retragerea din aceste mișcări a fost extrem de dificilă pentru mulți tineri, din cauza fricii de represalii din partea foștilor membri ai grupului, stigmatizării sociale și a

²⁷ OSCE, 2020 p. 6.

²⁸ van de Donk et al., 2020 p. 28.

²⁹ Consultați, de exemplu, *RAN Rehabilitation Manual* (2020).

³⁰ UNODC. *The Doha Declaration: Promoting a culture of lawfulness* (2018). Accesat la <https://www.unodc.org/e4j/en/terrorism/module-2/key-issues/radicalization-violent-extremism.html> online.

³¹ Ibid.

³² Bjørgero, van Donselaar, Grunenbergh, 2009.

³³ Ibid.

difficultăților de a fi acceptați în alte medii.³⁴ În ciuda nevoii emergente de sprijin, agențiile de protecție a copilului și specialiștii în lucrul cu tinerii au manifestat reticență în a lucra cu neonaziștii, răspunzând adesea cu teamă și nesiguranță pe parcursul interacțiunilor cu acești tineri.³⁵

Primul program de ieșire coordonat de OSC-uri, **Exit Norway**, a fost inițiat la Oslo în 1997 de organizația „Adults for Children” (Voksne for Barn), pentru a răspunde acestor provocări și nevoilor exprimate de specialiștii în lucrul cu tinerii, ofițerii de poliție, părinții și mai mulți tineri implicați care solicitau ajutor în vederea dezangajării.³⁶ În cei 3 ani în care a funcționat ca proiect pilot finanțat de guvern, inițiativa a oferit sprijin pentru tinerii care doreau să părăsească extremismul, a creat o rețea locală de sprijin pentru părinți, a format 700 de practicieni de primă linie și a colaborat cu municipalitățile și alte agenții de stat. Programul a fost întrerupt după al treilea an din cauza lipsei de finanțare, dar activitățile de ieșire au fost integrate în activitatea municipalităților și a poliției. De asemenea, Exit Norway a inspirat mai multe organizații din întreaga Europă să își elaboreze propriile inițiative de ieșire.

Exit Sweden a fost înființată în 1998 sub egida fundației Fryshuset, având obiective similare, dar cu o implementare diferită.³⁷ Una dintre caracteristicile cheie ale modelului suedez finanțat de guvern este rolul proeminent al foștilor extremiști de dreapta (denumiți și „formatori”) atât în cadrul personalului cât și în conducerea organizației. Acest aspect a sporit în mod semnificativ credibilitatea programului pentru grupul țintă, dar a generat și provocări din cauza lipsei de competență în managementul organizațional și administrarea personalului.³⁸ Profesionalizarea a început în 2002, când un terapeut s-a alăturat grupului de formatori, deschizând calea spre standardizarea metodelor și proceselor. Începând din anul 2006, programul a angajat o echipă multidisciplinară de asistenți sociali responsabili de caz, inclusiv terapeuți, educatori sociali și asistenți sociali, care lucrează alături de foști membri ai mișcărilor neonaziste. Intervenția oferă sprijin psihosocial și facilitează reintegrarea extremiștilor de dreapta. Din 2020, programul oferă sprijin și LTS care se întorc. De atunci, au fost instituite programe similare de ieșire în mai multe țări, de exemplu, în Germania (în 2000), în SUA (în 2015), în Slovacia (în 2015), în Polonia (în 2018) și în Finlanda (în 2020).³⁹

În Germania, promovarea democrației și prevenirea radicalizării au constituit o prioritate politică majoră încă din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, fapt reflectat și în alocarea fondurilor guvernamentale. Prin urmare, au fost stabilite numeroase intervenții coordonate de OSC și de stat la toate nivelurile – primar, secundar și terțiar – de prevenire a radicalizării.⁴⁰ În Germania, diversitatea peisajului mediilor violente de dreapta, islamiste și de stânga a generat o varietate mare de nevoi de ieșire. Prin urmare, există o diversitate de practici și modele de ieșire coordonate de OSC și de stat, care răspund acestor nevoi. Aceste practici se completează adesea reciproc în ceea ce privește sfera geografică, publicul țintă, tipurile de servicii și metodele utilizate.

Primul program național de ieșire a fost **Exit Germany**, înființat de către Centrul pentru Cultură Democratică al OSC (ZDK, Gesellschaft Demokratische Kultur gGmbH). Similar cu Exit Sweden, și acest program implică foști extremiști de dreapta angajați ca asistenți sociali responsabili de caz, alături de alți profesioniști. Aceștia oferă sprijin psihosocial și ajutor pentru reintegrarea funcțională și socială la nivel național persoanelor care doresc să părăsească mediile de extremă dreapta. În anul 2012, OSC-urile au înființat o nouă intervenție, Hayat Germany, menită să ofere servicii de consiliere membrilor familiilor extremiștilor islamisti violenți. Ulterior, acestea au început să ofere sprijin direct și extremiștilor islamisti violenți.

În 2004, a fost înființată **Rețeaua pentru prevenirea violenței (VPN)** de către OSC-uri pentru a oferi servicii de ieșire pentru extremiștii de dreapta. În prezent, OSC-urile operează 10 birouri regionale și derulează mai multe programe în penitenciare din întreaga țară.⁴¹ În 2011, OSC-urile au început să ofere intervenții pentru infractorii adulți reținuți cu antecedente teroriste, iar în 2014, această activitate a fost extinsă sistematic pentru a include LTS care se întorc și persoanele profund radicalizate în extremismul islamist violent. Recunoscând importanța rolurilor și structurilor specifice de gen în domeniul radicalizării, grupul țintă al OSC-urilor a început de mai mulți ani să includă și femei și fete.⁴² În 2015, Ministerul Federal pentru Familie, Persoane în Vârstă, Femei și Tineret a însărcinat VPN să elaboreze măsuri structurale pentru deradicalizare în

³⁴ Fangen, 1995; Bjørgo, 2002 citat de Bjørgo, van Donselaar, Grunenberg, 2009.

³⁵ Bjørgo, van Donselaar, Grunenberg, 2009 p. 135.

³⁶ Informațiile din acest paragraf despre Exit Norway se bazează pe lucrarea lui Bjørgo, van Donselaar, Grunenberg, din 2009.

³⁷ Bjørgo, van Donselaar, Grunenberg, 2009.

³⁸ Ibid.

³⁹ Au fost înființate mai multe proiecte-pilot inspirate de ieșirea din sistem care au avut o durată scurtă: două în Țările de Jos în 2007 și unul în Finlanda (Radinet) în 2000.

⁴⁰ Extremismuspräventionsatlas este o bază de date interactivă care cataloghează atât intervențiile coordonate de stat, cât și cele coordonate de OSC, care operează la nivelurile primar, secundar și terțiar de prevenire a radicalizării. Accesați https://www.handbuch-extremismuspraevention.de/HEX/DE/Angebote/Angebote_suchen/angebote_suchen_node.html?jsessionid=3390D4A192116B47465CE68CA9520554.live602 online.

⁴¹ Ibid.

⁴² Accesați <https://violence-prevention-network.de/extremismus/deradikalisierung/?lang=en> online.

instituțiile penitenciare.⁴³ De atunci, VPN, împreună cu alți parteneri, „coordonează dezvoltarea comună a standardelor și criteriilor de calitate la nivel național pentru prevenirea radicalizării și pentru deradicalizare în instituțiile penitenciare și în sistemul de probațiune”.⁴⁴ Programele de formare la nivel național se concentrează pe trei aspecte principale: (1) detectarea/diagnosticarea timpurie a radicalizării, (2) prevenirea proceselor de radicalizare care vizează tinerii care se află în detenție penală și (3) inițierea și sprijinirea desfășurării proceselor de deradicalizare și dezangajare.⁴⁵ Serviciile de asistență pentru dezangajare sunt implementate în penitenciare, instituții pentru tineri infractori și în birourile Serviciului social judiciar (Ambulanter Justizsozialdienst) din întreaga Germanie.

Un alt exemplu de cooperare sistemică între guvernul german și diverse OSC-uri în acest domeniu este crearea Centrului de consiliere privind radicalizarea. În urma primului atentat jihadist cu consecințe fatale din Frankfurt, în 2011, și în contextul creșterii amenințărilor, Oficiul Federal pentru Migrație și Refugiați (BAMF, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) a fost desemnat să înființeze și să opereze un „centru destinat consilierii rudelor musulmanilor radicalizați”.⁴⁶ Astfel, la 1 ianuarie 2012, BAMF a înființat Centrul de consiliere privind radicalizarea, dotat cu o linie telefonică națională de asistență gratuită. Folosind această linie telefonică de asistență, a fost creat un sistem de trimitere la nivel național, compus dintr-o rețea de parteneri locali OSC, inclusiv VPN și ZDK. Linia telefonică de asistență, operată de guvern, este proiectată să fie ușor accesibilă și să genereze un nivel minim de birocrație. Aceasta furnizează informații esențiale despre radicalizare, islamism, salafism și jihadism, alături de aspectele lor juridice și penale. Un rol esențial al liniei telefonice de asistență este evaluarea cazurilor pentru a determina dacă sunt necesare măsuri suplimentare de prevenire secundară sau terțiară. După caz, persoanele sunt direcționate către un partener OSC calificat din aceeași zonă geografică. Această abordare integrează eficient resursele guvernamentale și ale OSC-urilor pentru a facilita detectarea timpurie și evaluarea nevoilor pe scară largă, oferind simultan, după caz, intervenții locale amănunțite pentru a iniția un proces de deradicalizare.

În **Țările de Jos**, primul program de dezangajare și deradicalizare, Terrorism Extremism Radicalisation (Terorism Extremism Radicalizare)(TER), a fost constituit în 2012 de guvern pentru a îmbunătăți procesul de reintegrare al infractorilor extremiști.⁴⁷ În 2014, în contextul creșterii amenințărilor teroriste interne, a fost lansat un Program de acțiune pentru o abordare comprehensivă a jihadismului. Acest program a introdus noi măsuri care asigură că „toți cetățenii afectați pot beneficia de sprijin”.⁴⁸ Obiectivele acestor noi măsuri sunt de a oferi asistență pentru ieșire persoanelor din afara sistemului de justiție penală, precum și de a asista persoanele în cauză, cum ar fi familiile cu membri care intenționează să călătorească sau care au călătorit în zone de conflict. S-a decis că „cel mai eficient mod de a administra acest serviciu era separarea acestuia de structurile guvernamentale”.⁴⁹

Prin urmare, OSC Fier („Mândru”) a fost selectată și abordată pentru cooperare. Fier este un furnizor național de servicii psihiatrice, cu o expertiză extinsă în tratarea violenței domestice, abuzului asupra copiilor, violenței legate de onoare, traficului de persoane, violenței sexuale și traumatizării copiilor și adulților.⁵⁰ Organizația a fost aleasă ca fiind cea mai potrivită parte din mai multe motive: experiența sa în domeniile intersectate ale sănătății și securității; competența în oferirea de servicii de sănătate psihică pentru o gamă largă de grupuri de populație; deținerea unui departament de cercetare; și experiența anterioară în cadrul diferitelor sisteme de finanțare guvernamentale.⁵¹ Organizația era dispusă să își asume această sarcină, fiind create două unități: programul de ieșire Forsa și Centrul de asistență pentru familii.

Ulterior, aceste două departamente au fost încorporate în **Centrul Național de Asistență pentru Combaterea Extremismului** (LSE, Landelijk Steunpunt Extremisme), care funcționează ca departament în cadrul Fier. Centrul de asistență pentru familii oferă consultanță pentru abordarea membrilor de familie care sunt radicalizați sau în curs de radicalizare, în timp ce Forsa oferă asistență la nivel național pentru dezangajare și deradicalizare.⁵² Majoritatea participanților la programul de ieșire sunt trimiși de municipalități sau direct de către familiile cetățenilor

⁴³ Accesați <https://violence-prevention-network.de/extremismus/intervention/?lang=en> online.

⁴⁴ Accesați <https://violence-prevention-network.de/extremismus/intervention/?lang=en> online.

⁴⁵ Accesați <https://violence-prevention-network.de/menschen/justizvollzug-bewaehrungshilfe/?lang=en> online.

⁴⁶ Ordinul Ministerului Federal de Interne (BMI) din data de 13 decembrie 2011, citat de Uhlmann, 2017 p. 26.

⁴⁷ Van der Heide și Schuurman, 2018.

⁴⁸ Andersson Elffers Felix, 2018 p. 10. Accesați

<https://www.landelijksteunpuntextremisme.nl/mediadepot/1702325ce56c/EvaluationofForsaandtheFamilySupportCentre.pdf> online.

⁴⁹ Andersson Elffers Felix, 2018 p. 8. Accesați

<https://www.landelijksteunpuntextremisme.nl/mediadepot/1702325ce56c/EvaluationofForsaandtheFamilySupportCentre.pdf> online.

⁵⁰ Accesați <https://www.fier.nl/over-fier> online.

⁵¹ Andersson Elffers Felix, 2018 p. 8. Accesați

<https://www.landelijksteunpuntextremisme.nl/mediadepot/1702325ce56c/EvaluationofForsaandtheFamilySupportCentre.pdf> online.

⁵² Van der Heide și Schuurman, 2018.

implicați în extremism.⁵³ Și persoanele aflate în închisoare pot participa la programul de ieșire. Diferența pentru participanții din urmă în comparație cu programul TER coordonat de stat este că LSE funcționează pe baza participării voluntare, ceea ce înseamnă că clienții nu sunt supuși unei supravegheri obligatorii din partea unui judecător, ca în cazul programului TER.⁵⁴

În mod tradițional, **Franța** a adoptat o abordare de combaterea terorismului centrată pe securitate.⁵⁵ Pe măsură ce țara a început să înregistreze o creștere dramatică a numărului de infractori teroriști, a început să exploreze posibilitățile de instituire a unor programe de dezangajare în penitenciare și al serviciilor de probațiune. În 2020, 558 de deținuți erau închiși pentru infracțiuni legate de terorism (93,5 % dintre aceștia fiind jihadiști)⁵⁶, iar aproximativ 120 de infractori radicalizați și teroriști au fost eliberați între 2019 și 2021.⁵⁷ Se anticipează că alți 130 urmează să fie eliberați până în 2024.⁵⁸ O altă provocare este reprezentată de diversitatea pedepselor cu închisoarea.⁵⁹ Numărul mare de pedepse pe termen scurt limitează fereastra de oportunitate a sistemului de justiție penală pentru a influența procesul de schimbare. Pentru a aborda aceste provocări în mod sistematic, administrația penitenciarelor din Franța a implementat un nou proces de gestionare a riscului de radicalizare și un program de intervenție multidisciplinară în penitenciare.⁶⁰

Paralel, guvernul a început să exploreze posibilitatea de a genera intervenții pentru a sprijini reintegrarea după eliberare. În 2016, a fost lansat la Paris un program experimental numit Research and Intervention on Extremist Violence (Cercetare și intervenție asupra violenței extremiste) (RIVE). După încheierea perioadei de desfășurare a proiectului, guvernul a lansat o nouă licitație pentru a continua, extinde și îmbunătăți furnizarea de servicii post-eliberare. Licitatia a fost câștigată de două OSC-uri, Artemis și Groupe SOS Solidarités, care și-au unit forțele pentru a crea **Programul individualizat de asistență și de reintegrare socială (programul PAIRS)**⁶¹ în parteneriat cu administrația penitenciarelor în 2018.

Groupe SOS Solidarités este o organizație-umbrelă care numără 21 500 de angajați distribuiți în 600 de organizații membre.⁶² Este o întreprindere de amploare cu o experiență de 35 de ani în lupta împotriva inegalităților sociale (dependență, persoane fără adăpost, dizabilități, protecția copilului, îngrijirea tinerilor, sănătate, analfabetism digital etc.). Artemis este o organizație care dezvoltă și implementează proiecte educaționale pentru combaterea radicalizării, promovarea dialogului între culturi, lupta împotriva prejudecăților și contracararea teoriilor conspiraționiste.⁶³

Programul PAIRS a fost înființat ca un proiect-pilot pe 3 ani, finanțat de guvern, cu centre deschise la Paris și Marsilia în 2018, iar ulterior la Lyon și Lille în 2019. Obiectivul principal al intervenției este de a oferi asistență pe termen lung pentru reintegrarea după eliberare a infractorilor teroriști și radicalizați aflați în perioada de probațiune. Programul utilizează o abordare individualizată și multidisciplinară, asigurând o intervenție de 20 de ore pe săptămână timp de 1 an până la 1,5 ani și combinând activități individuale și de grup. Programul se bazează pe trei piloni: sprijin psihologic, mediere religioasă și măsuri de reintegrare funcțională. Intervenția este considerată un serviciu complementar programelor din penitenciare și de probațiune, iar OSC-urile responsabile pentru implementare sunt văzute ca parteneri care lucrează împreună pentru atingerea unui obiectiv comun.⁶⁴

Aceste **exemple selectate** ilustrează rolurile variate pe care OSC-urile le joacă în activitatea de ieșire, în diverse contexte. Unele OSC-uri și-au dezvoltat programele de intervenție printr-o abordare de jos în sus, recunoscând și răspunzând la provocările emergente în comunitățile lor (de exemplu, Exit Sweden, Exit Germany, Exit Slovakia și Finnish Exit 2020). Aceste programe sunt eficiente în a răspunde nevoilor persoanelor extremiste violente care sunt adesea reticente în a apela la agențiile de stat pentru sprijin. De asemenea, OSC-urile oferă servicii de consiliere pentru membrii familiilor în cauză.

⁵³ Van der Heide și Schuurman, 2018.

⁵⁴ Van der Heide și Schuurman, 2018.

⁵⁵ Hecker, 2021.

⁵⁶ Basra și Neumann, 2020.

⁵⁷ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare (2022) citează statisticile furnizate de Ministerul Justiției din Franța.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Basra și Neumann, 2020.

⁶⁰ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2022.

⁶¹ Programme d'Accompagnement Individualisé et de Réaffiliation Sociale (PAIRS).

⁶² Informațiile despre organizație sunt preluate de pe site-ul web al acesteia: accesați <https://www.groupe-sos.org/le-groupe/qui-sommes-nous/> online.

⁶³ Accesați <https://www.association-artemis.com/qui-sommes-nous/> online.

⁶⁴ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2022.

Mai recent, pe măsură ce guvernele au început să recunoască importanța serviciilor de ieșire, numărul intervențiilor inițiate de jos în sus a crescut. Guvernele atribuie OSC-urilor responsabilitatea de a dezvolta și administra programe de ieșire în cadrul penitenciarelor (de exemplu, intervențiile din penitenciare ale VPN și LSE) sau în cadrul procesului de probațiune pentru a facilita reintegrarea (de exemplu, programul PAIRS). De asemenea, acestea contractează OSC-uri pentru a furniza servicii în afara sistemului de justiție penală, atât pentru persoanele radicalizate, cât și pentru membrii familiilor lor (de exemplu, programul Forsa și Centrul de asistență pentru familii al LSE). În acest context, activitatea OSC-urilor vine în completarea serviciilor guvernamentale, acoperind lacunele de cunoștințe și capacități prin furnizarea de expertiză și competențe specializate în prevenirea terțiară a radicalizării.


III. Rolul OSC-urilor în prevenirea terțiară a radicalizării în UE: o tipologie

Prevenirea terțiară a radicalizării presupune furnizarea de intervenții orientate către cei deja implicați în medii radicalizate și în extremismul violent, cu scopul de a motiva schimbarea și sprijini procesul de ieșire. Aceste intervenții pot viza dezangajarea, deradicalizarea, reabilitarea sau reintegrarea (socială și funcțională), sau o combinație a acestora. În mai multe state membre, OSC-urile activează în domeniul prevenirii terțiare a radicalizării. Acestea pot prezenta diferite moduri de integrare într-un cadru mai larg al arhitecturii P/CEV a unei țări. Figura 1 prezintă o tipologie⁶⁵ a rolurilor pe care OSC-urile le joacă în domeniul prevenirii terțiare a radicalizării, bazată pe publicul țintă principal al serviciilor lor și pe tipul de intervenție furnizat.

Figura 1: Tipologia rolurilor OSC în prevenirea terțiară a radicalizării în UE⁶⁶

⁶⁵ Tipologia se bazează pe Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2017; Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

⁶⁶ Tipologia se bazează pe Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2017; Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

Primary target audience	Violent extremist individuals		Concerned individuals (e.g. family members , friends, professionals)
Type of intervention	Stand-alone exit interventions Exit programmes or projects	 <p>Exit support services</p> <p>Methods/ practices relevant to exit participants</p>	Support services for concerned individuals - Phone helplines - Counselling services - Parent support groups

Publicul țintă principal al intervenției coordonate de OSC-uri în prevenirea terțiară poate fi reprezentat de persoanele extremiste violente sau de persoanele în cauză, precum rudele, prietenii sau profesioniștii pentru care persoanele radicalizate sau în curs de radicalizare constituie motive de îngrijorare. Intervențiile oferite extremiștilor violenți de către OSC-uri pot fi clasificate ca intervenții de ieșire independente și servicii de sprijin la ieșire. Pentru persoanele în cauză, OSC-urile oferă linii telefonice de asistență, servicii de consiliere sau grupuri de sprijin. Aceste tipuri diferite de intervenții sunt discutate în detaliu în secțiunile următoare.

Intervenții de ieșire independente coordonate de OSC-uri

O mare parte din serviciile de ieșire destinate persoanelor extremiste violente sunt prezentate sub forma intervențiilor independente⁶⁷ de ieșire, așa cum se ilustrează în Figura 1. Aceste intervenții discutate în această secțiune se referă la programe sau proiecte de ieșire independente. Un **program** este definit ca un „pachet» gata pregătit de know-how, concepte, măsuri și o structură organizațională care poate fi implementată la nivel local⁶⁸ și poate fi reprodusă. Un **proiect** este definit ca o „inițiativă independentă concepută pentru a rezolva o problemă specifică”⁶⁹ și „poate fi inspirat de idei, metode și aspecte ale altor proiecte, fiind constituit în funcție de aspectele considerate oportune în acest sens de către organizații”.⁷⁰

Una dintre diferențele cheie dintre cele două intervenții este faptul că proiectele prezintă adesea o perioadă limitată de implementare. Acestea sunt inițiate ca proiecte pilot, pentru a testa funcționalitatea intervenției și pentru a vedea dacă răspunde nevoilor publicului țintă. La sfârșitul perioadei de desfășurare a proiectului, se realizează o evaluare care determină dacă proiectul trebuie să continue și/sau dacă sunt necesare modificări. Obiectivul(ele) intervențiilor de ieșire independente include (includ) dezangajarea, deradicalizarea și/sau reintegrarea persoanelor extremiste violente sau a celor care au decis să părăsească (sau au părăsit deja) mediul extremist și solicită ajutor.

⁶⁷ Termenul a fost utilizat de Koehler, 2020 și de Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2017, p. 2.

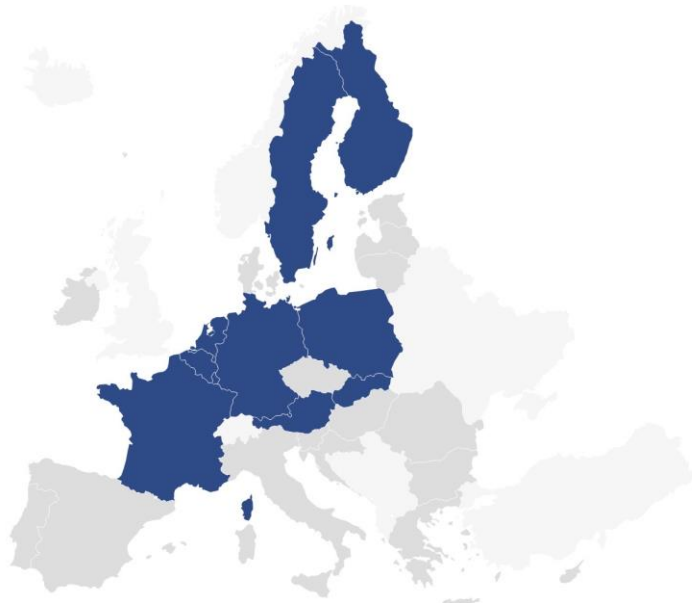
⁶⁸ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2017, p. 2.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

Conform ilustrației din Figura 2, intervențiile de ieșire coordonate de OSC-uri au fost identificate în 10 dintre cele 27 de state membre ale UE, și anume Belgia, Germania, Franța, Luxemburg, Țările de Jos, Austria, Polonia, Slovacia, Finlanda și Suedia.⁷¹

Figura 2: Statele membre UE care au implementat intervenții de ieșire coordonate de OSC-uri⁷²



Legendă

Albastru: Țările UE care au implementat intervenții de ieșire coordonate de OSC-uri

Gri închis: Statele membre UE unde nu au fost identificate intervenții de ieșire coordonate de OSC-uri

Gri deschis: Țări non-EU

În 7 din cele 10 țări analizate, s-a constatat că există o intervenție de ieșire coordonată de OSC-uri.⁷³ În Austria și Finlanda, au fost identificate două programe de ieșire coordonate de OSC-uri. În Germania, se estimează că peste 20 de OSC-uri gestionează mai multe de 30 de programe.⁷⁴ În ceea ce privește sfera geografică a operațiunilor lor, OSC-urile colaborează cu participanții la nivel local, regional și național. Iar unele își extind operațiunile la nivel internațional. De exemplu, Centre of Expertise and Advice for Prevention and Intervention of Radicalism and Extremism (Centrul de Expertiză și Consiliere pentru Prevenirea și Intervenția împotriva Radicalismului și Extremismului) (CEAPIRE) este o OSC cu sediul în Anvers care implementează activități de ieșire în Belgia și Țările de Jos.

Participanți

Unele organizații sunt specializate în furnizarea de servicii pentru persoanele expuse la un anumit context ideologic, în timp ce altele oferă servicii independent de afilierea ideologică. Interviuurile și datele sondajului arată că există OSC-uri specializate în oferirea de servicii pentru extremiștii de dreapta violenți în Germania, Polonia și Slovacia; pentru extremiștii islamiști violenți în Germania, Franța și Austria; și pentru ambele

⁷¹ Figura 3 a fost creată prin revizuirea practicilor enumerate în baza de date a colecției de practici RAN, precum și a intervențiilor enumerate ca „strategii de ieșire” în *RAN Collection of Approaches and Practices* (2019). Baza de date RAN Collection of Practices (Colecția de practici RAN) poate fi accesată la adresa https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-inspiring-practices/ran-collection-search_en online.

⁷² Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Următoarea bază de date conține programele germane de intervenție primară, secundară și terțiară în domeniul radicalizării coordonate de stat și OSC: https://www.handbuch-extremismuspraevention.de/HEX/DE/Angebote/Angebote_suchen/angebote_suchen_node.html;jsessionid=3390D4A192116B47465CE68CA9520554.live602.

grupuri în Germania, Luxemburg, Țările de Jos, Austria și Finlanda. În Germania, cel puțin o OSC oferă servicii special pentru extremiștii violenți de stânga. Alte OSC-uri au raportat că oferă asistență extremiștilor, indiferent de afilierea lor ideologică, în Germania, Luxemburg, Țările de Jos, Austria și Finlanda. De asemenea, OSC-urile au lucrat cu persoane expuse la ecofascism, extremism în ceea ce privește drepturile animalelor, teorii ale conspirației sau grupuri paramilitare finanțate de Rusia.

Din cele 15 organizații intervievate sau care au participat la sondaj care efectuează intervenții de ieșire independente, 10 au raportat că au lucrat cu LTS care se întorc în Germania, Franța, Țările de Jos, Austria, Finlanda și Suedia. Unii practicieni raportează că un nou grup țintă emergent este reprezentat de femeile LTS care se întorc. O OSC a raportat că a lucrat cu persoane fără documente.

În timp ce publicul țintă principal al acestor programe independente de ieșire este reprezentat de persoanele radicalizate, majoritatea au raportat că oferă servicii membrilor de familie, prietenilor sau profesioniștilor interesați care îi contactează pentru consiliere.

Tipul participării

Participarea la programe poate fi voluntară sau involuntară. Mare majoritate a intervențiilor (care operează în penitenciare sau în afara acestora) funcționează pe bază de voluntariat și subliniază importanța participării voluntare a clienților la program. În contextul UE, participarea involuntară înseamnă că instanța obligă persoana să participe la programul de ieșire ca parte a pedepsei sale sau că participarea este o condiție pentru eliberarea condiționată sau anticipată.

De exemplu, în cadrul programului francez PAIRS, participarea majorității participanților este obligatorie și determinată prin hotărâre judecătorească, iar o mică parte dintre aceștia trebuie să participe în timpul detenției. Nerespectarea cerințelor programului expune persoana la riscul de revocare a măsurii și de a fi arestat.⁷⁵ Totuși, este important de reținut că deținuții pot adevăra și voluntar la program.

Contextul implementării

Programele de ieșire coordonate de OSC-uri, sunt implementate în UE în diferite contexte, atât în cadrul cât și în afara sistemului de justiție penală. Acest context influențează mai mulți factori: de exemplu, modul în care OSC-urile interacționează cu publicul lor țintă (abordarea de contactare) și modul în care cooperează cu agențiile de stat. Majoritatea OSC-urilor funcționează într-un cadru deschis, ceea ce înseamnă că oferă servicii atât persoanelor din afara sistemului de justiție penală, cât și celor din acest sistem. Alte programe coordonate de OSC-uri sunt concepute special pentru participanții din sistemul de justiție penală (aflați în detenție, în închisoare sau în perioada de probațiune). Unele OSC-uri operează programe în ambele configurații, de exemplu, programul DERAD din Austria, LSE din Țările de Jos, Centrul de asistență Hesse din Germania și Respect.lu din Luxembourg. La nivelul UE, nu au fost identificate practici în domeniul prevenirii terțiare care să desfășoare activități de ieșire exclusiv online, deși există eforturi de dezvoltare a abordărilor bazate pe web (cum ar fi proiectul pilot Prisma Online din Germania⁷⁶).

Programele de ieșire coordonate de OSC-uri și care funcționează într-un cadru deschis pot avea participanți atât din interiorul cât și din afara sistemului de justiție penală. Având în vedere că OSC-urile lucrează independent de agențiile de stat, acestea au avantajul de a atrage persoane care sunt reticente în a se adresa instituțiilor statului pentru asistență. Intervențiile de ieșire într-un cadru deschis se bazează pe inițiativa participanților de a stabili **primul contact** sau pe îndrumarea clienților către acestea. Acest lucru presupune lucrul cu persoane care sunt cel puțin dispuse să ia în considerare ideea de a părăsi grupului

⁷⁵ Hecker, 2021.

⁷⁶ Accesați <https://prisma.online/ueber-uns/> online.

extremist și care au făcut primul pas pentru a interacționa cu organizația.⁷⁷ Unul dintre avantajele acestei abordări este că astfel de intervenții întâmpină o rezistență mai redusă din partea participanților și pot genera un grad mai mare de angajament, comparativ cu intervențiile care utilizează o abordare prin contact activ sau unde participarea este obligatorie. Cu toate acestea, este important de remarcat faptul că motivațiile participanților fluctuează adesea, chiar și în cazurile în care ei sunt cei care inițiază contactul. Disponibilitatea și răspunsul rapid al asistenților sociali din cadrul OSC-urilor sunt, prin urmare, esențiale pentru consolidarea motivației inițiale a acestor persoane de se retrage din activitatea extremistă.

OSC-urile care lucrează într-un cadru deschis trebuie să se facă vizibile și cunoscute în comunitate, în special potențialilor clienți și așa-numiților multiplicatori, cum ar fi poliția, asistenții sociali sau cei care lucrează cu tineretul, care pot trimite clienți.⁷⁸ OSC-urile folosesc diverse strategii pentru a crea **vizibilitate**, prin publicitatea serviciilor lor în comunitate, online sau prin intermediul comunicării verbale. Alte strategii includ cooperarea cu mass-media locale pentru a crea evenimente de sensibilizare și campanii mediatice sau colaborarea cu companiile de tehnologie pentru a crea publicitate direcționată pe platformele de socializare.

Exit Sweden, de exemplu, a apărut cu regularitate în presa locală și națională în primii 10 ani de funcționare.⁷⁹ Presa locală a prezentat știri despre evenimentele organizate de OSC pentru prevenirea radicalizării în școli, în cadrul cărora foști membri ai unor grupuri extremiste și-au prezentat poveștile de viață în fața elevilor. În mass-media națională, foștii extremiști și-au împărtășit propriile experiențe pentru a sensibiliza publicul și a ajunge la potențialii clienți. Exit Germany a implementat mai multe campanii care au vizat atât mediile de extremă dreapta, cât și publicul larg. Unele au beneficiat de expunere mediatică internațională datorită creativității designului lor.⁸⁰

În plus, OSC-urile care lucrează într-un cadru deschis se pot baza și pe **recomandări** pentru a avea acces la clienți. Aceste recomandări pot veni de la profesori, angajatori, furnizori de servicii medicale și asistenți sociali, precum și de la ofițeri de poliție, personalul din penitenciare și de probațiune. Prima arestare sau încarcerare a persoanelor radicalizate poate avea o importanță deosebită pentru intervenție. Cei care sunt luați în custodie sau în închisoare pot trece, de asemenea, printr-o criză personală care le poate oferi oportunitatea de a reflecta asupra alegerilor de viață. Acest aspect poate determina o deschidere cognitivă⁸¹ care poate duce ulterior la deradicalizare. Din acest motiv, este esențial ca ofițerii de poliție și personalul penitenciarelor să valorifice aceste situații vulnerabile prin informarea potențialilor clienți despre serviciile de ieșire. Evenimentele de comunicare și cursurile de formare privind sensibilizarea destinate profesioniștilor pot contribui la stabilirea de relații și la creșterea vizibilității pentru posibile recomandări. De exemplu, programul german Legato organizează săptămânal evenimente informale de socializare și grupuri de discuții pentru personalul din penitenciare și de probațiune, pentru a crește gradul de conștientizare, a încuraja solicitarea de asistență și consiliere și a dezvolta încredere.

Printre **exemplele** de intervenții de ieșire care funcționează într-un cadru deschis se numără CEAPIRE din Belgia, Aggredi și Exit 2020 din Finlanda, CODEX din Polonia, Exit Slovakia și Exit Sweden. În Germania, printre exemplele de astfel de programe se numără centrele de consiliere gestionate de VPN, Exit Germany, Hayat Germany, JUMP, Bidaya și ExLex, printre altele.

Unele programe de ieșire coordonate de OSC-uri sunt special concepute pentru participanții **din sistemul de justiție penală**. Acestea se deosebesc de OSC-urile care operează într-un cadru deschis, fiind special create pentru a funcționa în cadrul sistemului de justiție penală și având printre participanți persoane condamnate pentru infracțiuni legate de terorism, persoane aflate în perioada de probațiune sau, mai rar, deținuți în arest preventiv. În acest context, cooperarea între OSC și agențiile de stat relevante este de obicei mai strânsă în ceea ce privește recomandarea și gestionarea comună a cazurilor. De exemplu, în cadrul cooperărilor bazate pe cazuri, se formează rețele profesionale și canale de comunicare pentru schimbul de informații și servicii. În formele de cooperare mai sistematice, OSC-urile care oferă servicii de ieșire colaborează îndeaproape cu instituțiile statului. Astfel, asistenții sociali responsabili de caz din cadrul OSC-

⁷⁷ Koehler, 2017a.

⁷⁸ Koehler (2017a) face referire la această strategie ca la o abordare prin contact pasiv.

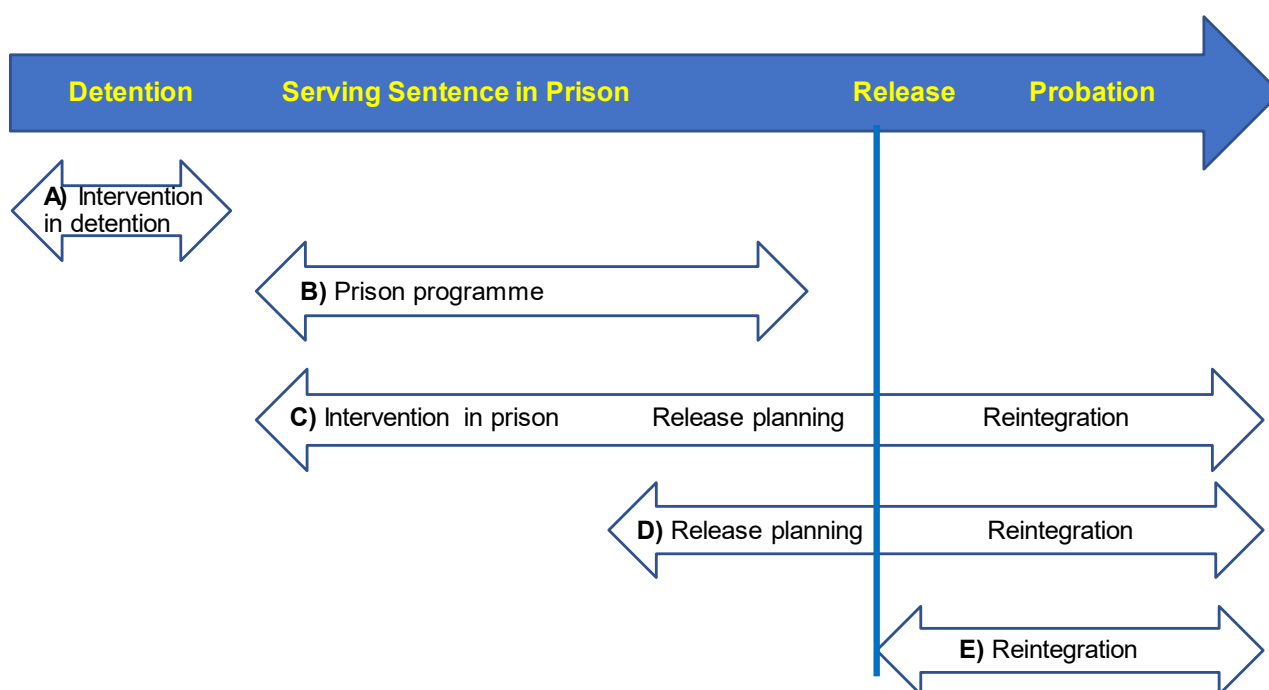
⁷⁹ Comunicare personală cu Robert Örell, fost director al Exit Sweden, din data de 5 decembrie 2021.

⁸⁰ Accesați <https://www.exit-deutschland.de/projekte/> online. O campanie intitulată „Trojan T-shirt” a distribuit tricouri la un concert neonazist în Germania. Tricoul era imprimat cu textul „Rebel”. Totuși, după spălare, primul strat de vopsea era eliminat, dezvăluind un mesaj ascuns: „Dacă tricoul acesta se poate schimba, și tu poți face la fel”. Într-o altă campanie, „Nazis against Nazis”, companii locale au sponsorizat Exit Germany cu o anumită sumă de bani pentru fiecare pas făcut în timpul unui marș neonazist. Astfel, grupurile neonaziste au contribuit în mod activ la sponsorizarea organizației Exit Germany prin fiecare pas făcut în timpul marșurilor. O versiune online a campaniei colectează o donație de 1 euro către organizațiile care ajută refugiații, pentru fiecare comentariu instigator la ură pe rețelele de socializare. Accesați <https://www.exit-deutschland.de/english/> online.

⁸¹ Koehler, 2017a.

urilor sunt integrați în echipe interorganizaționale care se ocupă de gestionarea cazurilor infractorilor extremiști violenți. De obicei, OSC-urile aduc o contribuție semnificativă la echipele interorganizaționale, furnizând cunoștințe și expertiză în domeniul radicalizării și activității de ieșire, precum și metode, abilități și experiență în lucrul cu infractorii extremiști violenți. Adesea, aceste organizații contribuie cu o perspectivă psihosocială și educațională care completează abordările bazate pe securitate. Figura 3 de mai jos ilustrează diversitatea modurilor în care intervențiile de ieșire coordonate de OSC-uri funcționează de-a lungul spectrului detenție-închisoare-probațiune.

Figura 3: Tipuri de intervenții de ieșire coordonate de OSC-uri în cadrul sistemului de justiție penală



Unele intervenții coordonate de OSC-uri oferă servicii persoanelor deținute pentru infracțiuni motivate ideologic (**Tipul A**), cum ar fi NEUSTART din Austria, programul francez PAIRS și VPN din Germania. NEUSTART oferă persoanelor aflate în arest preventiv o metodă numită conferința de tip rețea socială. Aceste întâlniri, organizate de coordonatorul OSC, implică colaborarea deținutului cu rețeaua sa socială pentru a elabora un plan care va fi prezentat judecătorului în cadrul procesului. Planul reprezintă o considerație suplimentară pentru aspectele decizionale ale sentinței.⁸²

Deși majoritatea programelor coordonate de stat sunt implementate în închisori, există și intervenții coordonate de OSC-uri concepute special pentru deținuți (**Tipul B**). DERAD din Austria operează în diverse contexte, oferind atât intervenții individuale, cât și intervenții de grup pentru teroriști condamnați, LTS sau susținători ai organizațiilor teroriste din închisoare. Aceste intervenții urmăresc să faciliteze deradicalizarea prin „narațiuni alternative și contranarațiuni care abordează ideologia politică a salafismului, care poate duce la extremism violent și terorism.”⁸³ Organizația evaluează de asemenea potențiala radicalizare a deținuților din închisori și alte instituții și organizează sesiuni de grup pentru deținuți pentru a preveni radicalizarea.

⁸² Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

⁸³ Descrierea practicii se bazează pe următoarea descriere (ultima actualizare efectuată în 2019): accesați https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-inspiring-practices/ran-practices/de-radicalisation-prisons_en online.

Majoritatea intervențiilor coordonate de OSC se încadrează în categoriile de tip C, D și E. Intervențiile de **tip C** oferă servicii pe întregul spectru închisoare-probațiune și adesea dincolo de acesta. De exemplu, în cadrul programelor de închisoare ale VPN⁸⁴ din Germania, managerul de caz desemnat de OSC este principalul punct de contact pentru participantul la program, din momentul executării pedepsei de către client, până la planificarea eliberării și după eliberare. Managerul de caz este responsabil cu coordonarea diverselor intervenții în diferite etape ale procesului și poate conduce sau participa la conferințele de caz interorganizaționale. În închisoare, VPN oferă atât intervenții individuale, cât și de grup, și joacă un rol important în planificarea eliberării. După eliberare, VPN oferă sprijin intensiv pentru a facilita atât reintegrarea funcțională, cât și cea socială (oferind asistență în probleme legate de transport, locuință, angajare, suport financiar și (re)conectarea cu rețelele prosociale). VPN oferă asistență intensă în primele 6-12 luni după eliberare (uneori mai mult), fiind urmată de o reducere treptată a frecvenței contactelor. Cu toate acestea, ei rămân disponibili pe termen lung, astfel încât clienții să știe că pot apela la aceștia în momente de stres sporit sau de dificultăți.⁸⁵

Printre exemplele de programe de tip C din Germania se numără Fokus ISLEX, KOgEX Hessen, JUST X Berlin, Prisma Sachsen, Kick-off și PraRaDEX. În Țările de Jos, programul Forsa al LSE are doi angajați cu normă întreagă în penitenciare și centre de probațiune care oferă servicii de ieșire pentru infractorii extremiști violenți, în timp ce restul programului funcționează într-un cadru deschis.

Conferințele de tip rețea socială din cadrul programului austriac NEUSTART reprezintă un exemplu de intervenții de **tip D**. NEUSTART este o OSC care furnizează servicii de probațiune la nivel național în Austria. Aceasta oferă conferințe de tip rețea socială pentru infractorii obișnuiți care urmează să fie eliberați în curând, infractorii extremiști violenți și deținuții aflați în arest preventiv.⁸⁶ Scopul acestei intervenții este de a pregăti eliberarea infractorilor extremiști prin implicarea unei game variate de participanți în întâlniri față în față, pentru a crea un plan de eliberare realist, obligatoriu și durabil care va fi prezentat judecătorului care decide eliberarea condiționată. Conferința este pregătită și organizată de doi coordonatori, unde deținutul colaborează cu rețeaua sa socială (membrii familiei și alți membri relevanți din comunitate), precum și cu profesioniști, pentru a elabora planul de eliberare. Această metodă este benefică pentru persoanele radicalizate, ajutându-le să elaboreze o strategie sau un plan care se concentrează, printre altele, pe organizarea vieții cotidiene, a activității profesionale, a locuinței și a altor aspecte, după eliberare. Metoda încurajează infractorul să-și asume responsabilitatea pentru acțiunile sale, să consolideze legăturile familiale, să împartă responsabilitatea în implementarea planului de eliberare și să dezvolte soluții bazate pe suportul familiei și comunității. Procesul abordează factorii care pot inhiba implementarea cu succes, precum și factorii care duc la reangajare sau recidivă. O conferință de monitorizare are loc la 6 luni după eliberare, iar implementarea planului de eliberare este supravegheată de către ofițerul de probațiune.

Intervențiile de **tip E** se concentrează pe reintegrarea post-eliberare a foștilor infractori, majoritatea aflându-se în perioada de probațiune. Un exemplu de intervenție de tip E este programul francez PAIRS. Programul este destinat foștilor infractori islamiști violenți aflați în perioada de probațiune. Acesta se bazează pe trei piloni: o componentă socială, una psihologică și una ideologică.⁸⁷ Prima componentă presupune reintegrarea funcțională și socială și este gestionată de asistenții sociali. Aceasta presupune sprijin practic pentru găsirea unei locuințe, formalități administrative (asigurări de sănătate, conturi bancare, sprijin financiar etc.), găsirea unui loc de muncă prin intermediul centrelor de ocupare a forței de muncă, și (re)învățarea deprinderilor de viață după mulți ani petrecuți în închisoare (de exemplu, utilizarea transportului public, cumpărături, gătit și gestionarea unui buget). A doua componentă a programului se concentrează pe nevoile psihiatrice, având în vedere că o mică parte dintre participanți se confruntă cu dependențe sau alte tulburări psihice. În acest cadru, psihologii colaborează cu asistenții sociali și educatorii religioși pentru a organiza diverse activități de grup. Acestea includ activități religioase și sportive, vizite culturale, voluntariat, ateliere profesionale și altele. De asemenea, oferă oportunități participanților de a discuta și reflecta asupra temelor relevante și de a-și îmbunătăți abilitățile sociale. Cel de-al treilea pilon, axat pe ideologie și religie, este denumit mediere culturală și religioasă. Mediatorii religioși (cum ar fi islamologii) organizează o varietate largă de activități, cum ar fi dezbateri interreligioase, vizite la moschei sau librării islamice și discuții teologice ce includ studii textelor sacre și analiza lor într-un context istoric. Participanții la program au întâlniri lunare cu ofițerul lor de probațiune, iar personalul PAIRS furnizează rapoarte trimestriale.⁸⁸ Combinate, aceste surse oferă o evaluare calitativă periodică a evoluției înregistrate de participanți.

Merită de menționat faptul că OSC-urile care operează într-un cadru deschis îndeplinesc adesea funcții similare categoriilor de tip D și E atunci când lucrează cu clienți aflați în închisoare sau în perioada de probațiune. Aceste organizații sprijină clienții în planificarea eliberării lor din închisoare și facilitează reintegrarea funcțională și socială după eliberare.

⁸⁴ În afară de Fokus Islex și KOgEX Hessen, în anumite cazuri, mai multe OSC-uri operează aceste intervenții alături de VPN. JUST X Berlin operează în colaborare cu Denkzeit și Projekt Nexus. Iar Prisma Sachsen este implementată împreună cu Outlaw.

⁸⁵ Seminarul online InFoEx, 2020: Activitatea de deradicalizare și recidivă. Disponibil la adresa <https://www.youtube.com/watch?v=C-JkDoMhKH0>.

⁸⁶ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

⁸⁷ Paragraful este bazat pe lucrarea lui Hecker (2021).

⁸⁸ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2022.

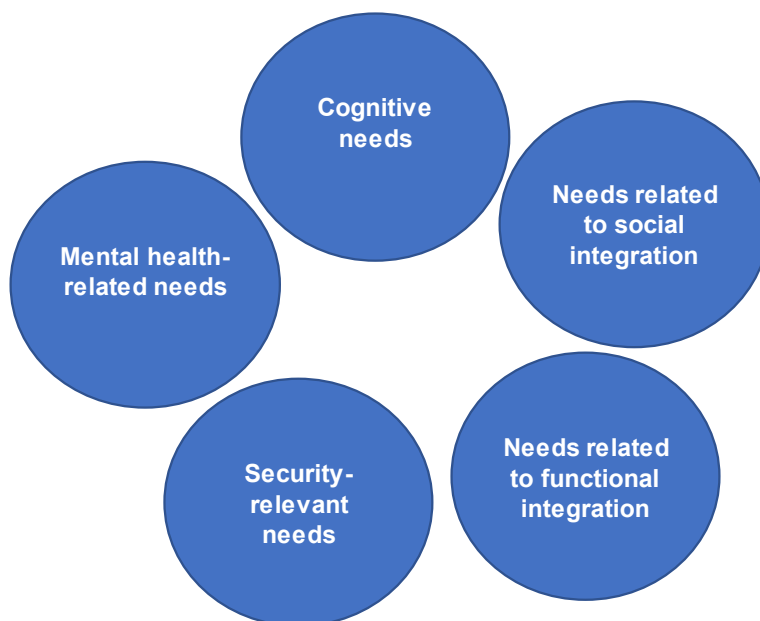
Metode și abordări

Intervențiile de ieșire la nivelul UE se bazează pe o mare varietate de metode și abordări. Pe de o parte, acest lucru este un avantaj, deoarece metodele și abordările diferite sunt esențiale pentru a răspunde nevoilor diverse ale publicului țintă. Pe de altă parte, această varietate poate îngreuna atingerea și menținerea unor standarde uniforme.⁸⁹ Raportul de evaluare din 2017 privind Centrul de consiliere privind radicalizarea din Germania a evidențiat că OSC-urile care oferă

consiliere și servicii de ieșire au interpretări diferite despre aspectele care constituie un caz și cum se definește succesul⁹⁰ și și-au urmat filosofia individuală cu privire la modul exact în care ar trebui să se desfășoare consilierea.⁹¹ Deși metodele utilizate de OSC-uri în activitatea de ieșire sunt variate, toate se bazează pe principii de comunicare, și anume fiecare întâlnire este gestionată într-un mod fără prejudecăți și neconflictual, respectând drepturile și demnitatea umană.

Pe baza interviurilor și informațiilor din sondaj, se observă că majoritatea intervențiilor independente de ieșire coordonate de OSC-uri lucrează **individual** cu participanții. Majoritatea oferă o intervenție multidisciplinară adaptată nevoilor fiecărui participant în parte. În faza inițială, se pune accent pe stabilirea unei relații și evaluarea detaliată a nevoilor participantului în diverse domenii, după cum este ilustrat în Figura 4.

Figura 4: Nevoile participanților la activitățile de ieșire explorate și gestionate prin intervenții de ieșire multidisciplinare, coordonate de OSC-uri



⁸⁹ Koehler, 2015.

⁹⁰ Uhlmann, 2017.

⁹¹ Koehler, 2015.

Astfel, prin intermediul intervențiilor de ieșire care au o abordare multidisciplinară, sunt explorate și gestionate următoarele nevoi.

- **Nevoi de natură psihică:** se abordează necesitatea unui tratament pentru probleme psihiatrice, inclusiv abuzul de substanțe, traumele sau stresul posttraumatic, precum și alte tulburări psihice.
- **Nevoi de natură cognitivă:** pot include nevoia de a discuta despre ideologiile politice sau religioase care încurajează violența, nevoia de a consolida abilitățile de gândire critică etc.
- **Nevoi legate de reintegrarea funcțională:** nevoia unei locuințe, educație, angajare, asistență financiară, îndepărtarea tatuajelor, relocare, ajutor privind formalitățile administrative etc.
- **Nevoi legate de reintegrarea socială:** pot include explorarea rețelelor prosoziale din trecut și prezent pentru o potențială (re)conectare, explorarea și consolidarea legăturilor de familie (atunci când familia este considerată a fi un factor pozitiv în procesul de reintegrare). Pot include, de asemenea, identificarea obstacolelor în calea reintegrării sociale: de exemplu, explorarea nivelurilor de izolare și stigmatizare, precum și explorarea abilităților sociale, a abilităților de gestionare a furiei și a conflictelor etc.
- **Nevoi relevante pentru securitate:** se efectuează o evaluare pentru a determina dacă există vreo amenințare la adresa participantului (de exemplu, din partea membrilor grupului din care a făcut parte) sau dacă există riscul ca acesta/aceasta să constituie o amenințare pentru alții.

Pe baza rezultatelor evaluării nevoilor, se elaborează un **plan de intervenție multidisciplinar**⁹² personalizat și se desemnează un manager de caz sau un mentor. Planul de intervenție poate include atât servicii tangibile/materiale, cât și servicii intangibile.⁹³ Serviciile tangibile includ furnizarea de ajutor esențial, cum ar fi asigurarea transportului, sprijin pentru relocare, aranjarea unei locuințe, facilitarea procesului de angajare, organizarea îndepărtării tatuajelor și asistență cu formalitățile administrative. Serviciile intangibile cuprind suport psihosocial, consiliere, programe de formare profesională și altele. Managerul de caz este persoana de contact cheie pentru participantul la program și este responsabil pentru monitorizarea punerii în aplicare a planului de intervenție. De asemenea, managerul de caz este responsabil pentru gestionarea resurselor și conectarea participantului la serviciile necesare. În cazul în care o nevoie nu poate fi satisfăcută de resursele interne ale programului, managerul de caz organizează contactul cu furnizorii externi de servicii. Acesta supraveghează întregul proces și colectează și gestionează toate informațiile legate de caz. Majoritatea furnizorilor de servicii de ieșire lucrează în cadrul unei echipe multidisciplinare de asistenți sociali responsabili de caz care poate include o varietate de profesii, cum ar fi educatori sociali, specialiști în științe sociale, psihologi, consilieri sistemici și asistenți sociali.⁹⁴ În cazul în care organizația lucrează cu participanți islamisti violenți, echipa poate include oameni de știință din domeniul religiei sau politici, teologi sau cercetători islamisti. Unele programe angajează, de asemenea, foști extremiști violenți ca mentori.

Intervențiile de ieșire coordonate de OSC oferă o varietate de **servicii intangibile**, aplicând o gamă mare de abordări metodologice. Acestea variază în funcție de modul în care se abordează ideologia extremistă. În unele intervenții de ieșire, **componenta ideologică** are un rol central, putând include măsuri de încurajare a gândirii critice, a reflecției, a educației în domeniul media, și altele similare. În cazul extremiștilor violenți motivați religios, intervențiile pot include și consiliere religioasă, discuții teologice privind studiul textelor sacre și contextualizarea istorică, dezbateri interreligioase și altele similare. Obiectivul acestor intervenții este de a ajuta participanții în efortul lor de a se distanța de narațiunile polarizate și opiniile politice sau religioase care promovează violența. Programe precum DERAD din Austria, CEAPIRE din Belgia, și PAIRS din Franța sunt exemple ale acestor tipuri de intervenții. Alte OSC-uri fie nu includ o componentă ideologică în intervențiile lor, fie o oferă în funcție de nevoile individuale, folosind adesea resurse externe (de exemplu, experți, lideri sau organizații religioase care să ofere consiliere sau îndrumare teologică). Într-un raport care a analizat 13 intervenții de ieșire finanțate de stat în Germania, practicienii au subliniat faptul că discutarea ideologiei „este întotdeauna o componentă a activității”, dar, uneori, prioritatea este acordată nevoilor de bază.⁹⁵

⁹² În cadrul interviului și al sondajului, practicienii în activitatea de ieșire au folosit adesea termenii de abordare „sistemică” sau „holistică” pentru a se referi la o evaluare cuprinzătoare a nevoilor și a resurselor, precum și la un plan de intervenție multidisciplinară.

⁹³ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

⁹⁴ Costa et al., 2021 și colectarea datelor primare pentru această lucrare (interviuri și un sondaj).

⁹⁵ Figlestahler și Schau, 2021 p. 33.

După cum s-a menționat anterior, majoritatea intervențiilor coordonate de OSC lucrează cu participanții la ieșire într-un cadru individual. Cu toate acestea, unele OSC-uri oferă, de asemenea, **intervenții de grup**. Măsurile educaționale și cursurile de formare pentru dezvoltarea abilităților se desfășoară frecvent într-un context de grup. Măsurile educaționale pot include educația civică și predarea lecțiilor despre democrație.⁹⁶

Cursurile de formare pentru dezvoltarea abilităților pot include gestionarea agresivității,⁹⁷ conflictelor și îmbunătățirea comunicării non-violente sau abilităților sociale. De exemplu, pe lângă discuțiile individuale despre intervenții și alte servicii, OSC-ul austriac DERAD organizează grupuri de discuție despre drepturile omului și educație civică cu teroriști islamisti violenți condamnați și LTS aflați în închisoare.⁹⁸

Printre metodele frecvent utilizate de OSC-uri în lucrul cu participanții într-un cadru individual se numără consilierea, mentoratul, interviurile motivaționale și activitatea biografică. **Consilierea** individuală a fost cea mai frecvent menționată metodă. Diferite forme de consiliere includ consilierea psihologică, psihosocială, psihoterapeutică și sistemică. De asemenea, metode precum **mentoratul**, orientarea profesională sau formarea sunt frecvent utilizate în interviuri și în răspunsurile la sondaje.

Unele intervenții (de exemplu, LSE din Țările de Jos, Aggredi și Exit 2020 din Finlanda, Exit Germany și Exit Sweden) includ foști extremiști ca mentori pentru a crește încrederea și a servi ca exemple pozitive. Exit Sweden, de exemplu, abordează lucrul cu clienții printr-un cadru triumfiar. O echipă de două persoane formată dintr-un profesionist (de exemplu, asistent social, psiholog sau educator social) și un fost extremist instruit colaborează în tandem cu clientul; unul dintre ei are rolul de persoană de contact și manager de caz. Această abordare combină beneficiile oferite de ambele părți: pe de o parte, competența și abilitățile profesionale, iar pe de altă parte, credibilitatea și cunoștințele despre mediul și dinamica extremismului. Atmosfera lipsită de prejudecăți la prima întâlnire, trecutul comun cu fostul mentor extremist și dialogurile informale au fost identificate de participanții la programele de ieșire ca fiind elemente-cheie pentru facilitarea unei schimbări pozitive.⁹⁹

Dintre cele 15 OSC-uri intervievate/care au participat la sondaj din Germania, Suedia și Finlanda, 5 au raportat utilizarea **interviului motivațional** în lucrul cu clienții. Interviul motivațional este descris ca o practică bazată pe dovezi,¹⁰⁰ „un stil de consiliere directiv, centrat pe client, ce vizează schimbarea comportamentului prin ajutarea clienților de a explora și a rezolva ambivalența”.¹⁰¹ În contextul activităților de ieșire, acestea sunt favorizate pentru cei „care manifestă o atitudine ambivalentă față de schimbare, precum și pentru cei care sunt mai rezistenți, furioși sau reticenți la schimbare”.¹⁰²

Activitatea biografică/narativă este utilizată atât în contextul penitenciar, cât și în afara acestuia. Proiectul austriac Kompass, Exit Germany și VPN din Germania au raportat faptul că au utilizat această metodă. Deși există diferențe în ceea ce privește modul în care practicienii din aceste organizații realizează analiza biografică, elementele comune includ facilitarea construirii unei narațiuni de viață coerente care să integreze trecutul extremist al participantului, încurajarea reflecțiilor cu privire la (și asumarea responsabilității pentru) acțiunile din trecut în ceea ce privește aderarea și participarea activă la mișcarea extremistă și planificarea unui viitor constructiv. În Exit Germany, activitatea biografică este facilitată de posibilitatea de a realiza videoclipuri, de a face fotografii sau de a scrie articole pentru a ajuta persoanele să reflecteze și să își structureze gândurile. VPN și-a dezvoltat propria metodă de lucru în închisori, numită „Educația responsabilității” (Verantwortungspädagogik®).¹⁰³ Bazată pe acceptare, această abordare neconflictuală urmărește să faciliteze înțelegerea acțiunilor din trecut și

⁹⁶ Costa et al., 2021.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Site-ul web al organizației: accesați <https://www.derad.at/> online. Descrierea practicii se bazează pe următoarea descriere (ultima actualizare efectuată în 2019): accesați https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-inspiring-practices/ran-practices/de-radicalisation-prisons_en online.

⁹⁹ Christensen, 2015.

¹⁰⁰ Clark, 2019.

¹⁰¹ Rollnick și Miller, 1995.

¹⁰² Clark, 2019 p. 47.

¹⁰³ Accesați <https://violence-prevention-network.de/extremismus/intervention/?lang=en> online.

să explice deciziile din trecut fără a le justifica.¹⁰⁴ Aceasta include, de asemenea, lucrul asupra obiectivelor de viață și identificarea relațiilor sociale pozitive. În funcție de nevoile și caracteristicile infractorului, intervenția este oferită individual sau în contextul unui grup.

Servicii de asistență pentru ieșire și practici emergente

Serviciile de asistență pentru ieșire, descrise în figura 1, se referă la „metode și strategii specifice”¹⁰⁵ relevante pentru reabilitarea sau reintegrarea persoanelor extremiste violente, adaptate nevoilor individuale ale acestora. De exemplu, unii clienți ar putea necesita servicii de sănătate psihică, cum ar fi **tratatamentul pentru dependență sau traume**. Alții ar putea beneficia de **educație sau de formare profesională**. Aceste servicii pot fi oferite atât de OSC-uri, cât și de agențiile de stat. Dacă o metodă sau intervenție specifică nu face parte din arsenalul standard al organizației de furnizare de servicii de ieși, clientul în cauză poate fi îndrumat către o organizație sau un furnizor extern.

Există dovezi promițătoare că anumite metode și practici, care nu sunt utilizate pe scară largă pentru persoanele extremiste violente, ar putea fi relevante pentru reabilitare și/sau reintegrare. În ultimii ani, a crescut interesul pentru explorarea potențialului practicilor de **justiție restaurativă** în cazurile de extremism violent și terorism.¹⁰⁶ În Italia, Țara Bascilor și Irlanda de Nord au fost implementate intervenții de justiție restaurativă cu infractori teroriști, care au inclus întâlniri între victime și infractori, programe de conștientizare a victimelor cu deținuții și intervenții la nivelul comunității.¹⁰⁷ Unele OSC-uri, cum ar fi programul finlandez Exit 2020 gestionat de Fundația Deaconess, sunt implicate în implementarea practicilor de justiție restaurativă cu clienți extremiști violenți.¹⁰⁸

Un alt domeniu de interes în creștere este reprezentat de **intervențiile online**. Având în vedere că (auto)radicalizarea și recrutarea online reprezintă provocări tot mai mari, sunt necesare soluții inovatoare și metode noi. Unele OSC-uri au început să ofere servicii online, cum ar fi consiliere prin chat și e-mail. Acestea au fost elaborate în funcție de preferințele anumitor grupuri țintă pentru respectivele canale de comunicare. Alte inițiative vizează să ajungă în mod activ la tinerii care sunt radicalizați sau care sunt expuși riscului de radicalizare, pentru a le oferi asistență.

De exemplu, organizația germană Streetwork@online este o inițiativă bazată pe internet și este destinată adolescenților și tinerilor adulți din zona Berlinului susceptibili la radicalizare islamistă.¹⁰⁹ Programul este activ pe platformele de socializare precum Facebook, Instagram și TikTok, creând conținut legat de evenimente sau subiecte de actualitate relevante pentru grupul țintă. Tinerii pot interacționa cu organizația pe diverse platforme online prin intermediul chatului, iar programul adoptă o strategie proactivă de implicare în discuțiile de pe forumurile de comentarii. Practicienii inițiativei folosesc o abordare sistemică ca fundament pentru conversații, încurajând publicul țintă să reflecteze asupra propriilor perspective și acțiuni. După caz, programul poate îndruma persoanele către alte servicii.

Un alt exemplu de inițiativă online este Prisma Online din Germania care, în cadrul proiectului său de 5 ani, își propune să dezvolte și să testeze metode bazate pe internet pentru „a iniția un proces de distanțare ideologică în rândul simpatizanților și actorilor care se descriu ca fiind de noua dreaptă sau care arată o afinitate pentru noua dreaptă prin comportamentul lor”.¹¹⁰

Serviciul de asistență pentru persoanele în cauză

Un alt domeniu important în prevenirea secundară și terțiară a radicalizării, unde OSC-urile joacă un rol crucial în întreaga Europă, este furnizarea de servicii de sprijin pentru persoanele în cauză (conform ilustrației din Figura 1). Publicul țintă pentru acest sprijin include părinții sau rudele persoanelor care fie sunt pe cale să se radicalizeze, fac deja parte dintr-un grup extremist violent, sau sunt implicate în acte extremiste

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2017, p. 2.

¹⁰⁶ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020c.

¹⁰⁷ Biffi, 2021.

¹⁰⁸ Aceste informații au fost preluate prin colectarea de date primare pentru acest document (sondaj).

¹⁰⁹ Accesați <https://www.streetwork.online/> online.

¹¹⁰ Accesați <https://prisma.online/ueber-uns/> online.

(violente).¹¹¹ Acest grup include familiile ai căror copii se auto-radicalizează pe internet, sunt recrutați de organizații teroriste naționale sau internaționale, plănuiesc sau au călătorit în străinătate pentru a se alătura unor grupuri militante, precum și familiile ai căror copii au murit din această cauză sau s-au întors din străinătate. De asemenea, serviciile de asistență sunt oferite și celor care au relații colegiale sau profesionale cu persoane radicalizate (de exemplu, profesorii, antrenorii de sport și specialiștii în lucrul cu tinerii).

Într-un caz tipic, un membru al familiei poate lua legătura cu serviciul de asistență pentru a-și exprima îngrijorarea cu privire la radicalizarea unei rude. În acest caz, **scopul** principal al asistenței este de a împuternici familia să faciliteze dezangajarea. Cu alte cuvinte, scopul este de a-i ajuta pe membrii acesteia să devină „mentori eficienți care să ghideze persoana înapoi spre alegeri sănătoase”,¹¹² contribuind astfel indirect la procesul de ieșire. Intervențiile pot fi individuale sau de grup (de exemplu, grupuri de sprijin pentru părinți), folosind diverse metode, predominant consilierea familială.

Obiectivele **consilierii familiale** se adaptează la contextul specific și pot cuprinde următoarele.

- Asigurarea psihoeducației pentru rude, astfel încât acestea să înțeleagă mai bine procesul de radicalizare în general și contextul specific în care apare acesta (context ideologic, forme de recrutare online și offline, auto-radicalizarea online etc.).
- Furnizarea de informații privind statutele legale, dacă este cazul (de exemplu, dacă ruda a comis o infracțiune).
- Oferirea de sprijin psihosocial pentru a reduce stresul, sentimentul de neajutorare și eventualele sentimente de stigmatizare.
- Prevenirea escaladării conflictului dintre membrii familiei și individul radicalizat, învățarea abilităților de comunicare și consolidarea relației dintre aceștia.
- Mobilizarea familiei în vederea identificării și implicării rețelelor sociale pozitive, cu scopul de a iniția dezangajarea sau de a preveni radicalizarea.
- Identificarea obstacolelor subiacente care fac familia vulnerabilă sau care împiedică procesul de intervenție. Aceste obstacole pot include o dinamică familială distructivă, nemulțumiri, provocări socio-economice și lipsa unui loc de muncă, a educației și a rețelelor sociale.¹¹³

Comunicarea cu ruda radicalizată prezintă o importanță capitală. Prin urmare, consilierea include, de obicei, sprijin psihosocial și educație pentru a promova comunicarea neconflictuală și pentru a consolida abilitățile de ascultare, precum și un stil parental autoritar. Acest stil parental promovează un echilibru sănătos între receptivitatea față de nevoile tânărului radicalizat și, în același timp, stabilirea și menținerea unor limite clare.¹¹⁴

Centrul de competență pentru părinți privind extremismul de dreapta,¹¹⁵ cu sediul în Saxonia-Anhalt, Germania, oferă servicii de consiliere părinților ai căror copii sunt expuși riscului de radicalizare sau au fost deja radicalizați de grupuri violente de extremă dreapta. Scopul acestui centru este de a facilita dezangajarea și de a împiedica implicarea copiilor și a tinerilor în mișcările de extremă dreapta violentă. Organizația subliniază pe site-ul său web că serviciile oferite sunt gratuite, confidențiale și independente de autoritățile de stat.¹¹⁶

Centrul german de consiliere Hayat oferă, la nivel național, consiliere gratuită și confidențială pentru familiile ale căror rude sunt expuse riscului de radicalizare, sunt deja radicalizate de salafism, sau doresc să se alătore sau s-au alăturat mișcărilor islamiste militante.¹¹⁷ Scopul acestui serviciu este de a oferi sprijin rudelor și de a oferi posibilități de deradicalizare. Și centrele de consiliere gestionate de VPN în Bavaria, Berlin, Saxonia și Hessa oferă servicii de consiliere pentru persoanele în cauză.

De obicei, intervențiile de asistență pentru familii coordonate de OSC-uri sunt structurate astfel încât **primul contact** este făcut de membrul preocupat al familiei. Prin urmare, organizațiile își promovează serviciile utilizând o varietate de moduri pentru a ajunge la publicul țintă pe internet și în mass-media locală, regională

¹¹¹ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

¹¹² Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019, p. 462.

¹¹³ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

¹¹⁴ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019, p. 468.

¹¹⁵ Denumirea unității în limba germană: Kompetenzstelle Eltern und Rechtsextremismus.

¹¹⁶ Accesați <https://www.miteinander-ev.de/kompetenzstelle-eltern-und-rechtsextremismus-ker/> online.

¹¹⁷ Accesați <https://hayat-deutschland.de/hayat/> online.

sau națională. Tot mai frecventă este și practica de a crea și promova **linii telefonice** gratuite de asistență, care servesc ca un prim punct de contact. O caracteristică obișnuită a acestor linii de asistență este oferirea de consiliere gratuită și confidențială, evaluarea nevoilor și recomandări. Unele linii de asistență sunt orientate specific către contexte motivate religios (de exemplu, în Țările de Jos și în Germania), în timp ce altele sunt deschise către orice ideologie (de exemplu, în Suedia).

O organizație comunitară, Parteneriatul comunităților marocane din Țările de Jos,¹¹⁸ administrează o linie telefonică de asistență la nivel național pentru părinții îngrijorați, oferindu-le consiliere și, la nevoie, orientare spre instituții de îngrijire sau alte agenții.¹¹⁹ În Suedia, linia telefonică națională „Concern” (Orostelefonen) a fost lansată în 2017 **de organizația Rädde Barnen (Salvați Copiii)**¹²⁰, care oferă consiliere și îndrumare către organizațiile partenere. În Germania, diverse OSC-uri operează o linie telefonică pentru asistență directă adresată familiilor și persoanelor extremiste.

Un alt grup important vizat de serviciile de asistență îl reprezintă **profesioniștii afectați** (cum ar fi profesorii, asistenții sociali, ofițerii de polițistii, personalul penitenciar și ofițerii de probațiune). Multe OSC-uri care lucrează în acest domeniu oferă consultații de caz, evenimente de informare și sesiuni de formare pentru practicieni. De exemplu, pe lângă sprijinul oferit familiilor și activitatea de ieșire, OSC-ul german Legato furnizează consultanță în funcție de caz, grupuri de discuție și evenimente informale de relaționare pentru personalul din penitenciare și de probațiune.¹²¹ La cerere, organizează sesiuni de formare pentru lucrătorii din penitenciare și de probațiune care sunt personalizate pentru a răspunde nevoilor lor specifice.

IV. Domeniile și forme de cooperare între OSC-uri și agențiile de stat în activitatea de ieșire

OSC-urile care implementează activități de ieșire cooperează cu agențiile de stat în mai multe feluri. Capitolul următor se concentrează asupra domeniilor în care OSC-urile care implementează intervenții de ieșire independente colaborează cu agențiile de stat. Acesta descrie unele din domeniile și formele de cooperare, evidențiind provocările întâmpinate, lecțiile învățate și practicile model. Sunt puse în discuție următoarele domenii de cooperare: (1) formularea politicilor, (2) finanțarea și durabilitatea, (3) consolidarea capacităților și schimbul de cunoștințe, (4) prezentarea cazurilor, (5) gestionarea cazurilor, (6) reintegrarea după eliberare și (7) cooperarea în cazurile care sunt relevante pentru securitate.

(1) Formularea politicilor

Cooperarea între OSC-uri și guverne este considerată o abordare benefică și eficientă în strategiile de ieșire, atât la nivel național, cât și european.¹²² Aceasta joacă un rol crucial deoarece natura amenințării extremismului violent este mereu în schimbare, ceea ce necesită adaptări constante ale politicilor. Totuși, factorii de decizie politică se confruntă adesea cu o avalanșă de informații despre o gamă largă de subiecte. Prioritizarea P/CEV presupune concurența cu alte domenii politice sau programe care necesită fonduri și atenție prioritară. OSC-urile au un rol esențial în informarea politicilor și legislației, funcționând ca **mecanisme de avertizare timpurie** și modelând viitorul intervențiilor de ieșire. În plus, acestea pot furniza feedback prețios privind **viabilitatea tehnică** al programelor sau proiectelor propuse și privind impactul practic al propunerilor de modificări legislative.

Invitarea OSC-urilor să își prezinte activitatea poate fi crucială, la fel și inițiativa acestora de a contacta decidenții politici pentru a împărtăși perspective asupra situațiilor curente și a identifica necesitățile viitoare.

¹¹⁸ Samenwerkingsverband van Marokkaanse Nederlanders, SMN.

¹¹⁹ RAN Collection of Practices (Colecția de practici RUN): accesați https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-inspiring-practices/ran-practices/smn-helpline_en online.

¹²⁰ Accesați <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/foralder/orostelefonen/> online.

¹²¹ Accesați <https://legato-hamburg.de/> online.

¹²² Korn, 2016.

Personalul OSC-urilor desfășoară operațiuni la fața locului, ceea ce înseamnă că știe și colaborează cu comunitățile, construind relații de lungă durată. Poziționarea bună a acestora le permite să fie printre primii care identifică și evaluează noile amenințări potențiale și emergente, cum ar fi apariția unor noi ideologii violente. Prin urmare, OSC-urile pot fi primele entități care semnalează noi provocări factorilor de decizie

Practică model

Exit Sweden, Suedia: Organizația Exit Sweden a fost inclusă ca exemplu în planul național de acțiune al țării (2010-2011). Fostul director a menționat că organizația a fost invitată să contribuie la un comitet de experți format pentru a discuta problema radicalizării și a extremismului violent în țară.¹²⁴ Aceștia au reușit să argumenteze în fața decidenților politici că interzicerea organizațiilor rasiste ar putea, după cum a observat OSC-ul în mod direct, prin munca lor cu clienții și în comunități, să le întărească pozițiile. O astfel de perspectivă este vitală pentru elaborarea unor politici eficiente de către factorii de decizie politică de combatere a radicalizării violente.

politică; ele sunt, de asemenea, capabile să identifice resursele care le lipsesc comunităților și pe care ar putea să le furnizeze factorii de decizie politică.

Una dintre cele mai acute probleme menționate de practicienii OSC-urilor, care trebuie abordată la un nivel mai sistemic, de politică, este **schimbul de informații**. Crearea unui cadru politic care să faciliteze un schimb de informații mai eficient și mai sigur este cea mai mare prioritate atât pentru OSC-uri, cât și pentru autoritățile de aplicare a legii. Marile provocări legale variază de la o țară la alta, influențând direct colaborarea între OSC-uri și agențiile de stat. Problemele suplimentare care au fost menționate includ imunitatea martorilor, acordurile de utilizare și divulgare a datelor și Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD). Totodată, recrutarea online și conținutul terorist pe internet reprezintă preocupări extinse care necesită atenție.¹²³

(2) Finanțare și durabilitate

Finanțarea stabilă și pe termen lung, atunci când este disponibilă, permite OSC-urilor să se dedice dezvoltării și îmbunătățirii programelor care ajută comunitățile și societatea în general. Din păcate, multe OSC-uri se confruntă cu dificultăți în asigurarea unei finanțări constante. Având în vedere natura activităților, adesea, personalul lucrează în afara programului de lucru obișnuit, iar munca poate fi solicitantă din punct de vedere fizic și psihic. Orele de lucru neregulate și salariile reduse pot conduce la o fluctuație mare a personalului.¹²⁵ Întrucât activitatea de ieșire se desfășoară pe termen lung și necesită cunoștințe și competențe specializate, pierderea unor membri experimentați ai personalului poate afecta eficacitatea activității.

În Europa, donațiile private sunt insuficiente pentru a susține programele de ieșire. Astfel, majoritatea OSC-urilor care furnizează activitate de ieșire sunt **finanțate integral sau parțial de guvern**. Acestea pot primi fonduri de la diferite niveluri guvernamentale (locală sau de stat sau, în Germania, la nivel local, de stat și federal) și de la diverse departamente (cum ar fi departamentul de justiție, de asistență socială sau de asistență socială pentru tineret). De asemenea, unele OSC-uri pot obține finanțare din surse externe, cum ar fi fondurile UE. Deși finanțarea din mai multe surse poate fi benefică, aceasta poate genera tensiuni atunci când prioritățile guvernamentale diferă de cele ale surselor externe de finanțare. Unele OSC-uri și-au diversificat sursele de venituri prin oferirea de servicii de formare, educație, cercetare și publicații.¹²⁶

¹²³ Comisia Europeană, 2021.

¹²⁴ Comunicare personală cu Robert Örell, fost director al Exit Sweden, din data de 1 decembrie 2021.

¹²⁵ Hecker, 2021.

¹²⁶ Koehler, 2017a.

Este important de menționat că o finanțare crescută poate aduce și cerințe suplimentare pentru documentație, evaluări externe și alte eforturi de responsabilizare. În anumite situații, acest lucru poate limita **flexibilitatea programelor**. Un practician OSC a observat că, atunci când finanțarea este condiționată de furnizarea anumitor servicii în loc să permită organizației să dispună de buget după cum consideră necesar, flexibilitatea este afectată, iar capacitatea de a răspunde nevoilor în schimbare ale clienților este diminuată.

În plus, dependența OSC-urilor de fondurile de stat poate compromite percepția de neutralitate și independență față de guvern. **Transparența** organizațională și datoria de raportare către finanțatori intră adesea în conflict cu principiul **confidențialității**, reflectat în obligațiile legale și morale ale OSC-urilor de a proteja datele participanților la programe.¹²⁷ Unele comunități ar putea fi chiar sceptice față de programele de ieșire, nefiind dispuse să accepte deloc sprijinul programelor finanțate de guvern. Prin urmare, menținerea transparenței atât cu clientul, cât și cu sponsorul de stat este crucială pentru gestionarea acestei probleme.

Activitatea de ieșire este un proces pe termen lung, iar sprijinul acordat clienților de organizațiile de ieșire poate dura ani întregi. Acesta survine atunci când ciclurile de finanțare ale OSC-urilor sunt nesigure, fapt ce **obstrucționează planificarea pe termen lung și siguranța financiară**.¹²⁸ Conform sondajelor și interviurilor realizate, numeroase OSC-uri se confruntă cu probleme legate de sustenabilitate. Un practician OSC a remarcat că finanțarea este esențială pentru ca OSC-urile să-și poată desfășura activitățile strategice. Aceste organizații trebuie să fie flexibile pentru a ajunge în mod eficient la clienți/grupurile-țintă, ceea ce poate intra uneori în conflict cu orientarea politică preferată.

Un alt practician a evidențiat faptul că, finanțarea pe baza orelor facturate pentru proiect, spre deosebire de un tarif fix, poate complica inutil activitatea. Pentru a ilustra modul în care feedbackul poate duce la îmbunătățiri, a fost prezentat un exemplu pozitiv de adaptare a fluxului de lucru în organizație odată ce frustrările au fost exprimate.

De asemenea, o altă problemă menționată de multe OSC-uri a fost **volumul mare de muncă administrativă**. Timpul și efortul necesare pentru obținerea și reînnoirea contractelor de finanțare au fost identificate ca o altă provocare care consumă timp și resurse care ar fi mai bine folosite direct cu publicul țintă.

În plus, în Germania, unde OSC-urile solicită fonduri, **concurența** poate reduce cooperarea dintre acestea. Cu toate acestea, în realitate, OSC-urile tind să-și completeze eficient serviciile, aspect care încurajează cooperarea.

În același timp, factorii de decizie politică întâmpină adesea dificultăți în a alege partenerii OSC adecvați pentru finanțare, care să fie totodată de încredere și să prezinte credibilitate. Astfel, finanțarea este adesea condiționată de îndeplinirea unor criterii stricte de responsabilitate, fapt ce limitează flexibilitatea și autonomia programelor de ieșire coordonate de OSC-uri.

Procesul și criteriile de selecție a OSC-urilor partenerie pot varia semnificativ în funcție de context. **Transparența și responsabilitatea** sunt esențiale pentru OSC-uri. Acestea trebuie să fie deschise în ceea ce privește modul în care operează și structura programelor lor (de exemplu, sursele de finanțare și utilizarea acestora, afilierea, metodele de lucru și experiența profesională).¹²⁹ Angajarea unui expert sau a unei entități independente pentru a evalua activitatea unei organizații poate oferi un punct de referință, subliniind realizările și calitatea muncii, precum și clarificând domeniile de competență. Potrivit lui Koehler (2020), „transparența proceselor, a finanțării, a structurilor de personal și a altor aspecte ale unui program este esențială pentru a câștiga încrederea nu doar a potențialilor participanți, dar și a sponsorilor financiari și, în final, a publicului larg,

a specialiștilor de vârf și a autorităților locale, care sunt parteneri indispensabili pentru succesul implementării programului”.¹³⁰

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Figlestahler și Schau, 2020.

¹²⁹ Koehler, 2017b.

¹³⁰ Koehler, 2020 p.72.

(3) Consolidarea capacităților și schimbul de cunoștințe

Consolidarea capacităților, „procesul de dezvoltare și consolidare a competențelor, instinctelor, abilităților, proceselor și resurselor de care au nevoie organizațiile și comunitățile pentru supraviețuire, adaptare și prosperitate într-o lume în schimbare rapidă”¹³¹ este vitală pentru sustenabilitatea organizațiilor. Deși agențiile de stat se pot baza adesea pe o sursă de finanțare stabilă, acestea pot avea nevoie de resurse suplimentare, cum ar fi competențele specifice sau conexiunile cu comunitățile locale, pentru a fi eficiente în prevenirea terțiară a radicalizării. Atunci când guvernul nu dispune de capacitatea necesară, dar are nevoie de ajutor în ceea ce privește intervenția la ieșire, poate delega OSC-uri cu experiență și cunoștințe relevante în alte domenii conexe (de exemplu, reintegrarea foștilor deținuți, lucrul cu tinerii, activitățile sociale și umanitare). OSC-urile pot compensa lacunele de cunoștințe și resurse și au capacitatea de a completa serviciile oferite de agențiile de stat. Practicienii au observat că respectiva cooperare cu partenerii de stat este eficientă atunci când agențiile de stat tratează OSC-urile ca pe niște parteneri egali. Acest aspect poate duce la o cooperare continuă și respectuoasă.

În domeniul prevenirii radicalizării, atât OSC-urile, cât și agențiile de stat joacă un rol important pentru **generarea și schimbul de cunoștințe**. Datorită scopului lor mai restrâns de prioritate sau în termeni de public țintă, OSC-urile tind să se specializeze în domeniul lor de activitate. Aproximativ, apropierea lor de grupurile țintă le oferă o înțelegere mai practică și detaliată a problemelor. De multe ori, OSC-urile identifică tendințe de radicalizare cu mult înainte ca acestea să fie recunoscute de decidenții politici sau agențiile statului. Un practician din cadrul unei OSC a subliniat că „reactivitatea” este un punct forte al acestor organizații, permițându-le să identifice, să definească și să răspundă rapid la probleme emergente. În plus, OSC-urile oferă adesea o perspectivă diferită, o abordare psihosocială și educațională la ceea ce altfel ar fi doar o perspectivă de securitate sau juridică.

OSC-urile își **partajează cunoștințele** în moduri diferite cu actori precum agențiile de stat, comunitățile și organizațiile de cercetare. Unele OSC-uri au dezvoltat centre de competență, colectând și diseminând cunoștințe într-un mod sistematic (sub formă de rapoarte și publicații, de exemplu). Totuși, nu toate OSC-urile dispun de personalul necesar pentru a aduna concluziile, a le disemina și a le pune la dispoziție. Prin urmare, la conceperea granturilor, finanțatorii ar trebui să considere alocarea de fonduri specifice pentru activitățile de generare și partajare a cunoștințelor dobândite, susținând, de asemenea, crearea de **rețele naționale sau locale pentru schimbul de cunoștințe și practici**. Exemplele includ, la nivelul UE, modelul RAN și, la nivel național în Germania, Comitetul național privind extremismul motivat religios (BAG ReIEx)¹³².

În plus, disponibilitatea de resurse și publicații, atât online cât și offline, în limba engleză, facilitează accesul și schimbul de informații între practicieni la nivel internațional.

Modalitățile de partajare a cunoștințelor de către OSC-uri includ **formarea profesională destinată profesioniștilor** care pot interacționa cu persoane radicalizate în cadrul activității lor. Mai mulți practicieni din cadrul OSC-urilor au remarcat că unii **asistenți sociali** se simt nepregătiți să interacționeze cu foști extremiști violenți, până la punctul în care se tem să lucreze cu ei, adesea pasându-i colegilor sau necomunicând cu ei. Îmbunătățirea formării și a colaborării între OSC-uri și agențiile de stat ar putea ajuta la depășirea acestui obstacol. În state precum Țările de Jos, oportunitățile de formare pentru asistenții sociali în domeniile radicalizării și extremismului violent au sporit, ceea ce a contribuit la diversificarea furnizorilor de servicii. La rândul său, acest lucru a generat necesitatea elaborării unor standarde pentru formare și practică pentru a asigura calitatea serviciilor.

În mod similar, pentru unii **ofițeri de penitenciare și de probațiune**, lucrul cu infractorii extremiști violenți poate constitui o provocare și pot beneficia de cursuri de formare pentru a înțelege și gestiona acest grup țintă.¹³³ OSC-urile pot oferi formare pentru personal și acțiuni de formare a formatorilor, care sunt vitale atât pentru mediile penitenciare și de probațiune, cât și pentru inițiativele de reintegrare.¹³⁴ Aceste sesiuni de formare pot

¹³¹ Organizația Națiunilor Unite, f.d. *Capacity-Building*.

¹³² Accesați <https://www.bag-relex.de/en/homepage> online.

¹³³ Williams, 2016; Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2018.

¹³⁴ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2018.

acoperi subiecte cum ar fi conștientizarea, înțelegerea, strategiile de comunicare, medii extremiste violente, raționamentul, competența culturală și abordări practice. În mod ideal, profesioniștii din agențiile de stat sau din domenii conexe trebuie să își extindă cunoștințele generale printr-o formare mai avansată în domeniul radicalizării și renunțării.¹³⁵ De asemenea, mai multe OSC-uri oferă, de asemenea, cursuri de formare pentru profesioniști în domeniul prevenirii primare și secundare a radicalizării.

Formarea cadrelor didactice și cunoștințele la nivelul comunității largi sunt utile pentru sensibilizarea cu privire la radicalizare și recunoașterea primelor semne de radicalizare.¹³⁶ În plus, **actorii locali și oficialii aleși** pot beneficia de accesul online la materiale de îndrumare și formare practică.¹³⁷

În concluzie, OSC-urile și agențiile de stat pot beneficia de pe urma schimbului de cunoștințe și îmbunătății competențelor. Acestea se completează reciproc și își pot valorifica competențele complementare. În termeni generali, agențiile de stat obțin și prelucrează cunoștințele în cadrul unor procese mai sistematice (de exemplu, prin intermediul simpoziunilor și studiilor mari și longitudinale), care, în același timp, sunt mai lente. Este posibil să dispună de resurse suficiente pentru a întreține un departament de cercetare, pentru a colabora cu mediul academic sau, de exemplu, pentru a angaja evaluatori. Pe de altă parte, OSC-urile pot include mai puține persoane interesate, lucru care le permite să opereze direct „pe teren”, în mod independent, și pot crea și disemina cunoștințe mai rapid, deși cu un impact mai restrâns. Majoritatea OSC-urilor asigură formare practică în domenii variate, adresându-se profesioniștilor din diferite sectoare și punând accent pe sensibilizarea și dezvoltarea abilităților necesare în prevenirea primară, secundară și terțiară.

Exemple de practici model

Oficiul Federal pentru Migrație și Refugiați (BAMF) (BAMF, Bundesamts für Migration und Flüchtlinge) din Germania: o rețea germană pentru schimbul de cunoștințe a publicat [Standards in counselling for the social environment of \(potentially\) radicalised Islamist individuals](#), un document care oferă clasificări și standarde privind abordările de consiliere pentru extremismii islamici violenți.

Journal Exit-Deutschland, Germania:¹³⁸ Exit Germany a lansat în 2008 o revistă cuprinzătoare și publicată în mod regulat, destinată schimbului interdisciplinar de cunoștințe între academicieni și practicieni cu privire la deradicalizare, extremism și cultură democratică. Revista este împărțită în două domenii: unul științifico-teoretic, unde apar articole ale academicienilor și cercetătorilor, și unul practic, unde practicienii din prima linie sunt invitați să își împărtășească experiențele. În plus, revista include și mărturiile din trecut ale foștilor extremiști violenți, adesea bazate pe o intervenție biografică/narativă asigurată de OSC.

Landelijk Steunpunt Extremisme (LSE), Țările de Jos: LSE a înființat un centru de expertiză, accentuând colectarea și diseminarea cunoștințelor, și oferind resurse actualizate altor instituții. Experiența și cunoștințele acumulate de LSE pe parcursul desfășurării activității sunt valorificate în cercetare și practică, susținând dezvoltarea unor abordări metodologice cuprinzătoare.

Fryshuset, Suedia: Un exemplu de caz pentru construirea unei rețele de cooperare: OSC suedeză Fryshuset, care găzduiește Exit Sweden, a implementat un proiect desfășurat pe o perioadă de 3 ani, concentrat pe acumularea de cunoștințe de la practicienii care lucrează cu diverse grupări extremiste (inclusiv extremiști violenți, bande, culte, huligani și alte grupări extremiste). De asemenea, proiectul a inclus dezvoltarea cooperării între OSC și diferitele părți interesate implicate în prevenirea și contracararea violenței extremiste (P/CEV), cu scopul de a sprijini dezangajarea participanților. Printre părțile interesate s-au numărat autorități și organisme publice, actori privați și alte OSC-uri. În cadrul proiectului, a fost constituită o rețea care a organizat întâlniri bilunare pentru a construi o bază comună de cunoștințe și a încuraja interacțiunea dintre organizații, instituții și agenții implicate. Aceste întâlniri au fost centrate pe subiecte tematice specifice, actuale și relevante. În timpul acestor întâlniri, au avut loc diverse prezentări tematice, proiecții video, piese de teatru și exemple de practici model. Numărul participanților la aceste întâlniri a variat între 25 și 70 de persoane. În timpul

¹³⁵ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2018.

¹³⁶ Koehler, 2017a.

¹³⁷ Comisia Europeană, 2021.

¹³⁸ Accesați <https://journal-exit.de/jahresbericht-2021/> online.

evenimentelor și întâlnirilor, s-au creat conexiuni și legături informale. Abordările și discuțiile pe teme relevante, prin intermediul diferitelor experiențe, au oferit participanților oportunitatea de a reflecta și de a-și împărtăși abordările și înțelegerile profesionale și instituționale, ceea ce a contribuit la formarea unei baze comune de cunoștințe. Acest lucru a permis grupului să înțeleagă mai bine modul de funcționare al altor instituții și organizații, contextele în care acționează diferiți actori și oportunitățile și resursele disponibile. De asemenea, alte interacțiuni au facilitat formarea de relații profesionale care au permis contactarea reciprocă pentru consultanță sau cooperare în situații specifice. Acest lucru a îmbunătățit înțelegerea instituțională între diferiți parteneri participanți.

(4) Trimiteri de cazuri

OSC-urile care funcționează într-un cadru deschis au posibilitatea de a colabora cu o gamă largă de agenții de stat. Acestea au primit adesea clienți prin recomandările instituțiilor de stat și, la rândul lor, au îndrumat participanții către agenții de stat pentru servicii specifice. În multe situații, această cooperare se desfășoară într-un mod ad-hoc, fără sisteme sau platforme de cooperare pre-stabilite. Coordonarea activității este determinată de nevoile specifice ale fiecărui caz, pe măsură ce acestea apar. De-a lungul timpului, pe baza experiențelor de colaborare anterioare, se formează adesea relații și rețele profesionale, ceea ce poate facilita colaborarea ulterioară.

OSC-urile pot primi trimiteri de cazuri de la diverși actori de stat, inclusiv agenți de poliție, personal din penitenciare și de probațiune. În unele cazuri, procurorii trimit persoane care au intrat în sistemul de justiție penală. De asemenea, școlile, primăriile, agențiile sociale și de asistență socială sau furnizorii de servicii de sănătate mintală pot identifica nevoia de sprijin și pot face trimiteri.

Totodată, OSC-urile pot să îndrume clienții către agențiile de stat. Managerul de caz este responsabil pentru evaluarea nevoilor participantului și pentru găsirea furnizorilor externi pentru serviciile care nu pot fi oferite folosind resursele interne ale organizației. Managerul de caz contribuie la stabilirea legăturii cu furnizorii de servicii statali și monitorizează întregul proces. Instituțiile statului sunt pregătite corespunzător pentru a oferi servicii relevante pentru reintegrarea funcțională. Agențiile sociale și de asistență socială facilitează accesul la ajutoare financiare și locuințe. Instituțiile psihiatrice se ocupă de tratamentul dependențelor și al traumelor, evaluând și gestionând alte nevoi legate de sănătatea mintală. Agențiile publice de ocupare a forței de muncă, centrele de ocupare a forței de muncă și instituțiile de învățământ sprijină procesul de ocupare a forței de muncă.

Pentru a facilita procesul de trimitere, este crucial ca agențiile de stat să fie bine informate cu privire la serviciile oferite de OSC-uri. OSC-urile pot realiza acest lucru prin diverse strategii, cum ar fi creșterea gradului de conștientizare cu privire la problemele specifice și expertiza lor, precum și prin construirea unei reputații solide. O altă strategie eficientă este aceea de a aborda agențiile de stat relevante și de a crea relații de lucru solide cu acestea. Prin cunoașterea rolurilor, competenței, resurselor și modului de operare al fiecărui actor, cooperarea devine mai fluidă. Este esențială o comunicare eficientă între părți și stabilirea unor așteptări clare de la fiecare organizație în parte pentru a asigura o bună înțelegere de către agențiile de stat a activității de ieșire și a rolului lor respectiv în procesele de ieșire ale clienților.

Chiar și în cazul cooperării ad-hoc, este important ca OSC-urile să primească un **mandat** clar din partea instituției de stat cu care colaborează în cadrul activităților de ieșire. De exemplu, în cazul în care o persoană care se află în prezent în închisoare contactează OSC pentru asistență de ieșire sau dacă este recomandată cu succes de personalul închisorii, OSC trebuie să primească acces la client și un mandat pentru a lucra cu acesta în cadrul închisorii. Necunoașterea sau neînțelegerea activității OSC-urilor poate submina eficiența colaborării. Un practician a împărtășit un exemplu: reprezentanții OSC au fost nevoiți să viziteze un client în

Închisoare la sfârșit de săptămână, în timpul programului dedicat vizitelor familiale, deoarece închisoarea nu avea experiență anterioară sau protocoale stabilite de colaborare cu OSC-urile. Educarea personalului din închisori cu privire la activitatea OSC-urilor și stabilirea relațiilor profesionale poate contribui la depășirea acestor obstacole.

Mai mulți practicieni OSC au subliniat dificultățile de cooperare cu agențiile locale de stat, în special din cauza schimbărilor frecvente de personal în aceste instituții. Chiar și atunci când angajații unei agenții de stat își schimbă rolurile intern, lucru obișnuit în cariera lor, acest lucru afectează cooperarea. Construirea **relațiilor și a încrederii** între o OSC și un reprezentant al unei agenții de stat pot necesita luni sau chiar ani de zile. Atunci când un membru nou al personalului ocupă un post, cunoștințele valoroase și timpul investit în cooperare pot fi cel puțin parțial pierdute. Practicienii OSC au menționat că factorul uman joacă un rol esențial în cooperare. Procesele pot fi definite în documente, dar pregătirea oamenilor pentru a înțelege și a răspunde adecvat nevoilor clienților, care au fost extremiști violenți, necesită deschidere și dialog continuu între organizații. În plus, există anumite limitări cu care se confruntă OSC-urile, diferite de cele ale agențiilor de stat, și pot apărea frustrări legate de colaborare, în special atunci când acest lucru implică un nivel ridicat de birocrație sau se desfășoară lent.

(5) Gestionarea cazurilor

Programe de ieșire coordonate de OSC-uri concepute special pentru a opera în contextul justiției penale, beneficiază, de obicei, de autorizația și mandatul explicit al instituțiilor statului de a desfășura activități de ieșire. În plus, numeroase dintre aceste intervenții ale OSC-urilor au devenit componente esențiale ale infrastructurii penitenciare și/sau de probațiune, participând activ la schimbul de informații despre cazuri și chiar la procesele decizionale și la gestionarea cazurilor. Prin urmare, cooperarea dintre OSC-uri și închisoare și sistemul de probațiune are adesea caracter închis și sistematic. În cazul **cooperării bazate pe cazuri**, sunt puse la dispoziție canale de comunicare, protocoale și rețele profesionale între organizațiile implicate pentru a facilita schimbul de informații și servicii. În contextul unei colaborări mai strânse și mai sistematice, echipe interorganizaționale colaborează pentru evaluarea și gestionarea cazurilor. În cadrul unei **colaborări interorganizaționale**, reprezentanții OSC care furnizează servicii de ieșire colaborează cu serviciile de securitate, personalul din penitenciare și de probațiune, psihologii și asistenții sociali din penitenciare pentru a identifica nevoile și riscurile participanților și pentru a lua decizii comune ce vizează reducerea riscurilor și facilitarea reabilitării și reintegrării.

Diferența dintre setul de conexiuni comune între organizații și colaborarea într-un context interorganizațional este că, în cel de-al doilea caz, partenerii de interacțiune au un punct de contact comun, un efort coordonat și un cadru de cooperare atunci când vine vorba despre analizarea unui caz și despre procesul decizional privind modul de intervenție.¹³⁹ În practică, această cooperare interorganizațională poate lua forma unor întâlniri regulate, cum ar fi conferințele de caz sau mese rotunde.

Conferințele de caz reprezintă platforme unde se gestionează cazurile prin colaborarea interorganizațională, implicând toți profesioniștii care contribuie la un caz și care se desfășoară periodic.

Avantajul unei astfel de colaborări este capacitatea de a aduce perspective diverse asupra unui caz, ceea ce poate îmbunătăți calitatea evaluărilor și poate oferi soluții mai eficiente.¹⁴⁰ Contribuția OSC-urilor în acest cadru interorganizațional constă în furnizarea de cunoștințe, expertiză și competențe specifice pentru lucrul cu infractorii extremiști violenți, facilitând astfel procesele de dezangajare/deradicalizare și reintegrare. OSC-urile oferă o perspectivă psihosocială și educațională care poate echilibra o abordare axată strict de securitate. În anumite situații, asistentul social responsabil de caz din cadrul OSC interacționează frecvent cu participanții la program și poate fi responsabil de organizarea conferințelor de caz.

Totuși, cooperarea interorganizațională presupune și o serie de provocări. Acest lucru necesită îndeplinirea anumitor condiții, cum ar fi existența unor structuri și a unui cadru legal adecvat, alături de mecanisme

¹³⁹ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2016; Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2019.

¹⁴⁰ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2016.

eficiente de colaborare și încredere între diversele organizații implicate. Organizațiile și profesiile care participă la colaborarea interorganizațională au obiective și priorități diferite (de exemplu, securitate versus reintegrare) care pot fi uneori în opoziție. De aceea, este crucial ca **rolurile, responsabilitățile și așteptările** fiecărei organizații implicate **să fie clarificate**. Înțelegerea contribuțiilor și limitărilor fiecărei organizații poate crește eficiența colaborării și poate fundamenta o bază solidă de încredere. Un element cheie pentru practicieni este dezvoltarea relațiilor dintre profesioniști bazate pe respect și **încredere** reciprocă.

Schimbul de informații reprezintă un alt aspect care poate presupune provocări. Este necesar un cadru legal clar pentru schimbul de informații între agențiile de stat și OSC-uri pentru a se asigura că toți actorii dispun de informațiile necesare pentru a-și desfășura activitatea, precum și de protecția necesară pentru a lucra într-un context sensibil.¹⁴¹ Practicienii din cadrul OSC-urilor consideră confidențialitatea clienților ca fiind un factor important. „În unele cazuri, autoritățile de securitate pot solicita mai multe informații decât pot fi oferite”,¹⁴² ceea ce constituie o provocare, mai ales când sunt discutate informații sensibile. În anumite situații, practica prevede implicarea clientului în cooperare,

fie prin participarea acestuia la întâlniri, fie prin solicitarea consimțământului pentru partajarea informațiilor sensibile. Astfel se asigură că perspectiva sa este luată în considerare, iar participarea și cooperarea acestuia au mai multe șanse de a fi incluse în proces. Practicienii au mai evidențiat faptul că discuțiile despre modul de respectare a reglementărilor de protecție a datelor (cum ar fi RGPD) sunt vitale în activitatea de ieșire. Practicienii trebuie să fie bine informați cu privire la obligațiile lor legale de divulgarea informațiilor (la tipul de date și condițiile în care pot fi partajate datele).

Practică model: conferințe de caz

Rețeaua pentru prevenirea violenței (VPN), Germania: conferințele de caz interorganizaționale se desfășoară atât în mediul închisurii, cât și în exterior (în cea de-a doua situație, OSC colaborează cu municipalitățile). În ambele contexte, toți profesioniștii care lucrează la gestionarea unui caz sunt implicați în întâlniri. Conferințele de caz sunt organizate pentru a decide dacă o persoană prezintă riscuri de securitate, de exemplu, sau pentru a stabili și monitoriza un set de măsuri de intervenție, facilitând astfel procesele de reabilitare și reintegrare. În anumite contexte, OSC este cea care organizează conferințele de caz; în altele, serviciile de securitate sau penitenciarul inițiază întâlnirea. Asistentul de caz din cadrul OSC poate prezenta cazul la conferință în mod anonim, iar cazul este dezvăluit numai dacă echipa ajunge la concluzia că persoana în cauză reprezintă un risc pentru securitate. Avantajele acestor conferințe și echipe este stabilirea de roluri și responsabilități bine definite (activitățile desfășurate de fiecare persoană), cu decizii luate în comun, reflectând perspectiva tuturor profesioniștilor implicați. Managerul de caz din cadrul OSC discută obiectivele conferinței de caz cu clientul, care participă la pregătirea acesteia. Astfel, este asigurată transparența, iar clientul are ocazia de a examina propriile acțiuni din mai multe perspective.

(6) Reintegrarea după eliberare

După cum am discutat în capitolele anterioare, se anticipează că, în următorii ani, numărul deținuților extremiști violenți și teroriști care urmează să fie eliberați va crește. Acest lucru presupune o abordare mai sistematică a serviciilor de probațiune și reintegrare după eliberare în multe țări afectate. Comisia Europeană recunoaște această problemă, subliniind în 2021 necesitatea ca statele membre să îmbunătățească continuitatea serviciilor în spectrul închisoare-ieșire.¹⁴³ Printre domeniile de interes se numără continuitatea în schimbul de informații, evaluarea riscurilor și furnizarea de servicii de reabilitare și reintegrare.

În ceea ce privește riscul de recidivă, primul an după eliberare este critic.¹⁴⁴ Din acest motiv, **o atenție deosebită** în această perioadă, cu precădere în primele 3 luni de tranziție este extrem de importantă. „Chiar și greșelile aparent minore de comunicare sau omisiunile pot avea consecințe grave. De exemplu, eliberarea unei

¹⁴¹ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020a.

¹⁴² Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020b, p. 3.

¹⁴³ Comisia Europeană, 2021.

¹⁴⁴ Renard, 2020.

persoane într-o zi de vineri după-amiază, uitându-se că multe dintre contactele de asistență alocate sunt indisponibile până luni, poate avea ca rezultat faptul că persoana respectivă va apela la aceleași rețele de sprijin din mediul extremist din care au făcut parte anterior încarcerării. Pentru a preveni aceste riscuri, este esențial ca asistenții sociali responsabili de probațiune, asistenții sociali și specialiștii P/CEV care gestionează procesul de reabilitare să fie disponibili non-stop. Chiar dacă totul decurge conform planului, primele ore sau zile sunt esențiale, deoarece persoanele eliberate sunt extrem de vulnerabile”.¹⁴⁵ Succesul tranziției depinde în mare măsură de pregătirile efectuate în închisoare. Elementele cheie ale acestui proces includ schimbul eficient de informații între agenții, crearea unui climat de încredere cu infractorul și implicarea tuturor părților interesate relevante în acest proces.

Conform descrierii din capitolul III, multe OSC-uri pun accent pe planificarea eliberării și pe reintegrarea după eliberare. Un avantaj al OSC-urilor active în acest domeniu este că flexibilitatea lor operațională le permite să acompanieze clientul prin diferitele etape instituționale (de la încarcerare până la eliberare). Datorită dimensiunii mai reduse a structurii lor organizaționale, OSC-urile pot acționa rapid, neîngrădite de proceduri birocratice elaborate. Aceasta include **disponibilitatea** lor în afara orelor obișnuite și oferirea de îngrijire intensivă atunci când este necesar. Este cunoscut faptul că angajații OSC-urilor lucrează adesea în timpul serii sau al weekendurilor pentru a oferi sprijin clienților în momente critice.¹⁴⁶ Asistenții sociali responsabili de caz din cadrul OSC-urilor au, de asemenea, capacitatea de a dedica mai mult timp stabilirii unei relații cu deținutul, comparativ cu funcționarii de probațiune angajați de stat. O

legătură personală între asistentul social responsabil de caz și client constituie un factor esențial de retenție. Datorită acestei relații personale, asistenții sociali pot observa chiar și cele mai subtile schimbări comportamentale, care ar putea indica un risc de reangajare.

Și OSC-urile pot prezenta avantaje în procesul de reintegrare socială. Prin integrarea în comunitățile pe care le deservește, au **acces la comunitățile afectate** și pot câștiga încrederea necesară pentru cooperare. Sunt ideale pentru implicarea tuturor părților interesate relevante, inclusiv a membrilor importanți ai familiei și ai comunității, în planificarea eliberării și în procesul de reintegrare, contribuind astfel la elaborarea de soluții durabile. Asistenții sociali din cadrul OSC sunt pregătiți să ofere **asistență practică**, cum ar fi acordarea de ajutor în ceea ce privește transportul și cazarea, precum și efectuarea altor sarcini practice. În unele cazuri, singurul **punct de contact constant** al infractorului este asistentul social responsabil de caz din cadrul OSC, care îl urmărește prin întregul parcurs de la închisoare la probațiune (consultați modelele de implementare de tip C și D ilustrate în Figura 3).

În plus față de atenția deosebită, programele coordonate de OSC-uri sunt concepute pentru a oferi **asistență pe termen lung**, cu o durată cuprinsă între 1 și 2 ani, sau uneori chiar mai mult. Pe măsură ce clientul își stabilizează situația după ieșirea din închisoare, interacțiunile cu acesta sunt reduse treptat. Totuși, asistenții sociali responsabili de caz rămân la dispoziția clientului pe termen lung, pentru a putea interveni în momentele dificile. Crizele personale, precum conflictele familiale, pierderile personale sau dificultățile financiare, pot predispuce persoana să revină la vechile sale obiceiuri și strategii de adaptare. În această fază, scopul intervenției este consolidarea rezilienței. Acest tip de disponibilitate depășește adesea capacitatea funcționarilor de stat.

Pe parcursul acestei faze, provocări în cooperarea interorganizațională pot apărea în multe domenii. **Fluxul de informații** între administrația penitenciarelor și OSC este uneori întrerupt.¹⁴⁷ O OSC a raportat că, din cauza naturii confidențiale a informațiilor din penitenciare, OSC-urile nu primesc informații sau primesc foarte puține informații despre persoanele eliberate. Există asistenți sociali în cadrul OSC-urilor care preferă să lucreze în acest fel, fără să fie influențați de istoricul detaliat al clienților.¹⁴⁸ Cu toate acestea, alți asistenți sociali preferă să aibă acces la anumite informații pentru a putea ajusta mai bine intervenția de la bun început. De asemenea, este esențial să existe protocoale clar definite pentru gestionarea riscurilor (după cum se detaliază în continuare în secțiunea următoare).

¹⁴⁵ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020a, p. 68.

¹⁴⁶ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020a.

¹⁴⁷ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2022.

¹⁴⁸ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2022.

(7) Cooperarea în cazurile relevante pentru securitate

Cooperarea în cazurile relevante pentru securitate este una dintre cele mai delicate și complexe aspecte ale activității de ieșire. Această cooperare între OSC-uri și agențiile de securitate poate fi inițiată de oricare parte, în funcție de circumstanțe, atunci când apar preocupări legate de securitate. OSC-urile nu sunt dotate pentru a opera în sectorul securității și, astfel, atunci când identifică riscuri legate de securitate, apelează la autoritățile competente. De asemenea, OSC-urile se adresează agențiilor de stat atunci când există preocupări cu privire la riscul pe care clientul lor îl poate prezenta pentru siguranța altora sau atunci când clientul însuși poate fi în pericol (de exemplu, ca urmare a eventualelor repercusiuni din partea membrilor fostului grup extremist).

Evaluarea riscurilor este, de asemenea, o componentă integrată în activitatea de ieșire și reabilitare, atât pentru agențiile de stat, cât și pentru OSC-uri. Totuși, fiecare organizație utilizează instrumente de evaluare a riscurilor diferite și au obiective potențial diferite ale procesului de evaluare: unele axate strict pe securitate, altele pe un spectru mai larg, incluzând reintegrarea. Prin urmare, este esențial ca organizațiile care colaborează să dezvolte un limbaj și o înțelegere comună a ceea ce implică procesele de evaluare și ce măsuri sunt utilizate.

Din punct de vedere al securității, **perioada de după eliberare** este deosebit de importantă, mai ales când este vorba despre un fost deținut considerat a prezenta un risc ridicat de recidivă. În aceste situații, autoritățile pot fi nevoite să monitorizeze mai atent persoana respectivă și ar putea solicita OSC-urilor să ofere informații despre progresul sau activitățile participantului. Acest mod de operare poate genera conflicte legate de protecția datelor și de confidențialitatea clientului. Serviciile de securitate și OSC-urile trebuie să stabilească un cadru de cooperare clar și să definească explicit ce informații pot fi partajate și în ce circumstanțe. Din perspectiva clientului, cooperarea sau chiar percepția colaborării cu serviciile de informații sau de aplicare a legii poate submina încrederea în OSC-uri, riscând astfel să își piardă credibilitatea și să îndepărteze populația țintă pe care intenționează să o deservească. Prin urmare, este esențială transparența atât față de clienți, cât și față de agențiile de stat. Participanții la program trebuie să fie conștienți de cadrul juridic în care operează OSC-urile (de exemplu, situațiile în care acestea sunt obligate să raporteze informații).

Resocializarea și reintegrarea **LTS care se întorc** implică o interacțiune complexă între agențiile de stat și OSC-uri, precum și membrii familiei. Elementele identificate pentru a satisface nevoile acestui public țintă, în timp ce se abordează problemele legate de securitate, includ schimbul de informații cu toți actorii relevanți (de exemplu, potențiale amenințări la adresa securității naționale) și implicarea familiilor în întregul proces de reîntoarcere a luptătorului în toate etapele, atunci când este cazul.¹⁴⁹ Practicienii au remarcat că, „în situațiile în care sunt

implicați minori, există un risc crescut de comportament evaziv din partea părinților, de exemplu pentru a evita pierderea custodiei copilului”.¹⁵⁰ În aceste cazuri, este crucială o analiză detaliată. Pot apărea conflicte între diferite organizații (de exemplu, între serviciile pentru tineret și agențiile de securitate) cu privire la informațiile care trebuie să fie partajate, acestea putând duce la reticența în a coopera.¹⁵¹ „Problema sensibilității datelor trebuie discutată în detaliu de către toți actorii implicați în gestionarea persoanelor repatriate (...)”.¹⁵²

¹⁴⁹ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020b.

¹⁵⁰ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020b, p. 4.

¹⁵¹ Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020b.

¹⁵² Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare, 2020b, p. 3.

V. Recomandări pentru decidenții politici, agențiile de stat și OSC-uri

În concluzie, OSC-urile joacă roluri și îndeplinesc funcții diverse în activitățile de ieșire desfășurate la nivelul european. Ele pot acoperi lacunele de cunoștințe și de capacitate care lipsesc actorilor guvernamentali și pot oferi sprijin unor grupuri țintă care, altfel, ar putea să nu primească ajutor. Acestea au acumulat cunoștințe, expertiză și competențe în lucrul cu clienții extremiști violenți și cu persoanele în cauză. OSC-urile oferă servicii de ieșire atât în cadrul sistemului de justiție penală, cât și în societate, utilizând abordări și metode diverse. Independența lor față de guvern le sporește credibilitatea și legitimitatea în ochii publicului țintă și promovează încrederea în rândul comunităților afectate. Datorită structurii lor organizaționale mai mici, OSC-urile dispun de o mare flexibilitate operațională și de o fereastră largă de disponibilitate, ceea ce permite furnizarea de asistență intensivă în perioadele sensibile. Multe intervenții coordonate de OSC-uri sunt concepute pentru a furniza asistență continuă, pe termen lung.

Capitolul anterior a sintetizat provocările, lecțiile învățate și practicile inspiratoare în cooperarea dintre OSC și agențiile de stat în domeniul ieșirii. Pe baza acestei activități, pot fi formulate următoarele recomandări pentru factorii de decizie politică, agențiile de stat și OSC-uri.

Recomandări pentru decidenții politici

Cooperarea cu OSC-urile în ceea ce privește formularea politicilor

- Sprijinirea elaborării unor standarde de calitate profesională pentru activitatea de ieșire, inclusiv a unor principii universale de bază cum ar fi confidențialitatea, construirea de relații și de încredere, transparența, filozofia de bază, metodele și etapele procesului de consiliere, siguranța și securitatea, obligațiile etice și juridice, protecția datelor și a vieții private, competențele și profesionalismul lucrătorilor care lucrează în domeniul ieșirii, asigurarea și supravegherea calității.
- Asigurarea implicării OSC-urilor relevante și a practicienilor din prima linie în momentul creării sau revizuirii unei strategii naționale P/CEV și/sau a unui plan de acțiune.
- Finanțarea cercetărilor și studiilor pe teren pentru a identifica amenințările și tendințele emergente care pot fundamenta politicile.¹⁵³
- Crearea unui cadru juridic clar pentru schimbul de informații între diferiții actori care gestionează cazurile de ieșire, pe baza unor mandate clar definite.
- Furnizarea de linii directe referitoare la modul în care se aplică reglementările privind protecția datelor (de exemplu, RGPD) în activitatea de ieșire.
- Colaborarea cu RAN Policy Support (Sprijin pentru politica RAN), care oferă asistență pentru punerea în aplicare a politicilor-cheie la nivelul UE.¹⁵⁴
- Asigurarea că finanțarea durabilă și flexibilă pentru OSC-urile implicate în activitatea de ieșire este inclusă în cadrul de politici, realizând un echilibru adecvat între responsabilitatea și autonomia OSC-urilor.
- Încurajarea ca OSC-urile să îndeplinească criteriile privind transparența. Crearea unor obligații clare de raportare care să asigure transparența și profesionalizarea OSC-urilor.

Cooperarea cu OSC-urile în ceea ce privește finanțarea și durabilitatea

- Asigurarea unei finanțări stabile și pe termen lung pentru OSC-urile care oferă activități de ieșire.

¹⁵³ Consultați în special Memorandumul de la Ankara privind bunele practici pentru o abordare multisectorială a combaterii extremismului violent, Bunele practici 2 (2013); și Memorandumul de la Abu Dhabi privind bunele practici pentru educație și combaterea extremismului violent (2014), Bunele practici 5.

¹⁵⁴ Comisia Europeană, f.d. RAN Policy Support.

- Facilitatea reducerii volumului de muncă administrativă a OSC-urilor în ceea ce privește gestionarea subvențiilor și cererilor acestora.
- În cazul acordării de fonduri, permiterea unei flexibilități a bugetului pentru a permite ajustări ale activității OSC-urilor în funcție de schimbările nevoilor publicului țintă.
- La elaborarea granturilor, includerea resurselor suplimentare pentru generarea și partajarea cunoștințelor dobândite.
- La elaborarea granturilor, încurajarea cooperării între diferite OSC-uri pentru a-și completa reciproc activitățile.

Cooperarea cu OSC-urilor în domeniul consolidării capacităților

- Evaluarea capacităților și resurselor existente ale statului pentru a identifica lacunele care trebuie acoperite. Considerarea capacității OSC-urilor de a satisface aceste nevoi.
- În momentul formării de parteneriate în activitățile de ieșire, identificarea și valorificarea structurilor și organizațiilor existente pentru a economisi timp și resurse.
- La stabilirea parteneriatelor în cadrul activităților de ieșire, se creează standarde și cerințe structurale pentru a evalua potențialii parteneri OSC. Implementarea unor proceduri transparente de verificare de bază.
- Dacă nu există OSC-uri cu competență directă în activitățile de ieșire, considerarea formării unei OSC care are experiență considerabilă în domenii adiacente (lucrul cu tinerii, reintegrarea infractorilor, activități sociale, activități umanitare etc.).

Cooperarea cu OSC în ceea ce privește schimbul de cunoștințe

- Crearea unor platforme pentru schimbul de cunoștințe între OSC-uri, agențiile de stat și decidenții politici.
- Finanțarea elaborării și diseminării de cunoștințe pentru a crea mai multe programe bazate pe dovezi.
- Verificarea periodică a OSC-urilor și agențiilor de stat pentru a identifica noi evoluții pe teren. Transmiterea de invitații către acestea pentru a-și prezenta progresul.
- Participarea la grupuri de lucru tematice, seminare online și alte forme de colaborare (de exemplu, programele de schimb de practicieni).¹⁵⁵

Cooperarea cu OSC-urile în ceea ce privește trimerile de cazuri, gestionarea cazurilor și cazurile relevante pentru securitate

- Supravegherea reglementărilor și protocoalelor pentru schimbul de informații între agențiile de stat, părțile interesate și OSC-uri.
- Constituirea sistemelor sau platformelor de cooperare între agențiile de stat implicate și OSC-uri. Asigurarea cadrului structural și juridic necesar pentru cooperarea interorganizațională și pentru gestionarea trimerilor de cazuri.

Recomandări pentru agențiile de stat

Cooperarea cu OSC-urilor în domeniul consolidării capacităților

- Atunci când acest lucru este posibil, implicarea OSC-urilor în elaborarea de politici sau programe, explorând capacitățile de care dispun și resursele necesare pentru a participa la sau coopera cu programul.
- Elaborarea unor standarde de evaluare pentru a determina care sunt OSC-urile adecvate pentru parteneriate. Evaluarea organizațiilor partenere potențiale în funcție de capacitatea lor, personal, finanțare, transparență și credibilitate.
- În cazul cooperării cu OSC-uri în cadrul activităților de ieșire, asigurarea transparenței: definirea

¹⁵⁵ Comisia Europeană, 2021, *Strategic orientations on a coordinated EU approach to prevention of radicalisation for 2021*.

clară a obiectivelor intervenției, a publicului țintă și a serviciilor oferite. Definirea domeniilor de capacitate, cum ar fi abilitățile de conducere și dezvoltare, personal și asigurarea calității.¹⁵⁶

- Identificarea persoanelor responsabile pentru protecție, care să ofere informații despre nevoile și resursele fiecărei comunități este esențială pentru dezvoltarea capacității de a răspunde acestor nevoi.
- Sprijinirea dezvoltării unor principii universale de bază ale cooperării, care să includă aspecte precum confidențialitatea, construirea de relații și de încredere, transparența, siguranța și securitatea, obligațiile etice și juridice, protecția datelor și a vieții private, precum și asigurarea calității.

Cooperarea cu OSC în ceea ce privește schimbul de cunoștințe și consolidare relațiilor

- Cunoașterea de către agențiile de stat a OSC-urilor de pe teren și deschiderea față de consultarea lor. Promovarea legăturilor între birouri care să depășească relațiile individuale pentru a preveni pierderea de cunoștințe atunci când personalul își schimbă locul de muncă.
- Promovarea dialogului și organizarea periodică de întâlniri față în față și de evenimente de relaționare pentru a încuraja relațiile dintre personalul OSC și angajații de stat care desfășoară activități de ieșire (de exemplu, personalul din penitenciare, asistenții sociali și educatorii).
- Însărcinarea OSC-urilor relevante cu formarea personalului pentru a sensibiliza și a crește gradul de înțelegere a proceselor de radicalizare. Însărcinarea OSC-urilor relevante cu formarea personalului care lucrează cu extremismul violent pentru a dezvolta cunoștințe și competențe privind modul eficient de lucru cu aceste grupuri.

Cooperarea cu OSC-urilor în ceea ce privește trimiterea de cazuri

- Identificarea OSC-urilor care pot prelua trimiteri de la agențiile de stat (poliție, penitenciare, probațiune și municipalități) atunci când este necesară activitatea de ieșire și au capacitatea de a-și informa angajații în acest sens. Stabilirea punctelor de contact și a canalelor de informare pentru a facilita trimerile de cazuri de extremism violent către OSC-uri.
- Acordarea de mandate și acces la clienți pentru OSC-urile relevante pentru a desfășura activități de ieșire în cadrul instituțiilor de stat (poliție, penitenciare, probațiune și municipalități).
- Menținerea parteneriatelor active cu OSC-urile care oferă servicii de ieșire, pentru a asigura o colaborare continuă și recomandarea clienților.

Cooperarea cu OSC-urile în ceea ce privește gestionarea cazurilor într-un cadru de colaborare între mai multe agenții

- Clarificarea rolurilor, competențelor, așteptărilor și contribuțiilor fiecărui actor implicat în gestionarea interorganizațională a cazurilor.
- Acordarea de timp și spațiu pentru ca partenerii colaboratori să se cunoască reciproc și să își înțeleagă activitatea, pentru a facilita consolidarea relațiilor și a încrederii.
- Stabilirea de platforme, canale și protocoale de comunicare și rețele profesionale este esențială ca bază pentru gestionarea interorganizațională a cazurilor.
- Organizarea de întâlniri periodice (de exemplu, conferințele de caz), cu toți practicienii (OSC-uri și angajați ai statului) care lucrează la același caz.
- Furnizarea de linii directe și rutine clare pentru schimbul de informații între practicienii implicați, pentru a asigura o cooperare eficientă și a menține confidențialitatea participantului la program. Se asigură că colectarea informațiilor se realizează într-un mod etic și standardizat.
- Sincronizarea evaluărilor riscurilor și a nevoilor de la fiecare partener instituțional pentru a asigura o înțelegere comună a măsurilor și proceselor de evaluare.

Cooperarea cu OSC-urile în ceea ce privește reintegrarea după eliberare

- Asigurarea continuității sprijinului după eliberare prin implicarea OSC-urilor relevante pentru a furniza servicii de ieșire.
- Implicarea OSC-urilor care furnizează servicii de ieșire în etapa de planificare a eliberării, pentru a asigura o tranziție fără probleme de la faza de încarcerare la cea de probațiune.
- Elaborarea unor standarde pentru urmărire și asistență post-eliberare, de preferință create împreună cu OSC-urile partenere, pentru a stabili rutine și protocoale pentru asistența post-eliberare.
- Stabilirea și menținerea încrederii și transparenței în perioada de după eliberare între personalul penitenciarului, serviciile de probațiune și OSC-uri prin organizarea de întâlniri și furnizarea de informații relevante.

Cooperarea cu OSC-urile în cazurile legate de securitate

- În cadrul gestionării interorganizaționale a cazurilor, asigurarea unei înțelegeri reciproce a evaluărilor de risc și a nevoilor din partea fiecărui partener instituțional.
- În cadrul gestionării interorganizaționale a cazurilor este necesară discutarea rolurilor, responsabilităților și limitelor OSC-urilor în legătură cu semnalizarea și gestionarea cazurilor relevante pentru securitate.
- Stabilirea canalelor și protocoalelor de comunicare pe care OSC-urile le pot utiliza pentru a semnaliza preocupările legate de securitate. După caz, oferirea de consultanță, evaluare și gestionare a securității.
- Cooperarea cu OSC-urile în situațiile în care participantul la program are nevoie de protecție (de exemplu, împotriva represaliilor din partea membrilor fostului grup extremist), precum și în cazurile în care persoana respectivă prezintă un potențial risc de securitate pentru alte persoane.

Recomandări pentru practicienii OSC

Cooperarea cu decidenții politici în ceea ce privește formularea politicilor

- Contactarea decidenților politici locali și de stat, a agențiilor de stat și a altor părți interesate pentru a crea legături și oportunități de colaborare.
- Informarea decidenților politici și a agențiilor de stat cu privire la OSC-uri, la serviciile oferite și la abordările acestora. Furnizarea de materiale de prezentare ale activității OSC-urilor, cum ar fi pliante, materiale vizuale scurte și prezentări pe site-uri web.
- Organizarea întâlnirilor cu decidenții politici la nivel național pentru un schimb de informații privind evenimentele și provocările actuale.

Schimbul de cunoștințe și consolidarea relațiilor cu agențiile de stat

- Se ia în considerare posibilitatea de a investi timp și efort pentru a formaliza cunoștințele dobândite prin crearea de publicații, oferirea de cursuri de formare sau diseminarea cunoștințelor teoretice și practice.
- Familiarizarea agențiilor de stat cu activitatea OSC prin crearea proactivă de oportunități pentru schimbul de cunoștințe (de exemplu, evenimentele de interacționare și formare). Prezentarea generală a contextului profesional și instituțional al OSC-urilor pentru a demonstra capacitatea și serviciile față de celelalte părți interesate.¹⁵⁷
- Cartografierea nevoilor agențiilor de stat și oferirea de formare personalizată.

¹⁵⁷ Emser, Rupp, Uhlmann, 2019.

- Considerarea implementării abordărilor de formare a formatorilor pentru a pregăti mai bine agențiile de stat, cum ar fi penitenciarele și asistenții sociali, pentru a gestiona provocările legate de extremismul violent.

Cooperarea cu agențiile de stat în ceea ce privește trimerile de cazuri

- Depunerea unor eforturi strategice pentru a sensibiliza publicul cu privire la activitățile OSC-urilor și pentru a consolida relațiile cu angajații de stat, care pot recomanda clienți extremiști violenți.
- Stabilirea de proceduri clare pentru introducerea și predarea responsabilităților, în special când are loc o schimbare de personal/funcții.
- Educarea agențiilor de stat cu privire la rolul și contribuția lor în procesul de ieșire, pentru a facilita trimiteri eficiente.

Cooperarea între mai multe agenții

- Clarificarea rolurilor, competențelor, așteptărilor și contribuțiilor fiecărui actor implicat în gestionarea interorganizațională a cazurilor.
- Acordarea de timp și spațiu pentru ca partenerii colaboratori să se cunoască reciproc și să își înțeleagă activitatea, pentru a facilita consolidarea relațiilor și a încrederii.
- Stabilirea de platforme, canale și protocoale de comunicare și rețele profesionale este esențială ca bază pentru gestionarea interorganizațională a cazurilor.
- Organizarea de întâlniri periodice (de exemplu, conferințele de caz), cu toți practicienii (OSC-uri și angajați ai statului) care lucrează la același caz.
- Furnizarea de linii directe și rutine clare pentru schimbul de informații între practicienii implicați, pentru a asigura o cooperare eficientă și a menține confidențialitatea participanților la program. Asigurarea colectării informațiilor într-un mod etic și standardizat.
- Asigurarea unei înțelegeri reciproce a evaluărilor de risc și a nevoilor din partea fiecărui partener instituțional.

Cooperarea în ceea ce privește urmărirea după eliberare

- Consolidarea și menținerea încrederii și transparenței atât față de clienți, cât și față de angajații de stat în perioada post-eliberare, prin schimbul constant de informații și contactele regulate între penitenciare, personalul OSC-urilor, asistenții sociali și alte categorii de personal care lucrează la fiecare caz.

Cooperarea în ceea ce privește cazurile legate de securitate

- În cadrul gestionării interorganizaționale a cazurilor, asigurarea unei înțelegeri reciproce a evaluărilor riscurilor și nevoilor din partea fiecărui partener instituțional.
- În cadrul gestionării interorganizaționale a cazurilor, discutarea rolurilor, responsabilităților și limitelor și obligațiilor legale/profesionale ale OSC-urilor în vederea semnalării și gestionării potențialelor riscuri de securitate.

Bibliografie suplimentară

Koehler, D. (2017). *Structural quality standards for work to intervene with and counter violent extremism*. Unitatea de Coordonare a Rețelei de Combatere a Extremismului (KPEBW) http://girds.org/file_download/23/final-handbook-quality-standards.pdf

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2017). *Setting up an exit intervention*. Document ex-post. RAN Exit. https://ec.europa.eu/home-affairs/document/download/ed8d2edd-98a9-4fcb-9c17-fdec22e60673_en

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2020). *Rehabilitation Manual: Rehabilitation of radicalised and terrorist offenders for first-line practitioners*. RAN. <https://ec.europa.eu/home-affairs/document/download/cdd4f566-f433-4>

Bibliografie

- Andersson Elffers Felix. (2018). *Evaluation of Forsa and the Family Support Centre. Evaluation on behalf of the National Coordinator for Security and Counterterrorism (NCTV)*. Utrecht: Andersson Elffers Felix. <https://www.landelijksteunpuntextremisme.nl/mediadepot/1702325ce56c/EvaluationofForsaandtheFamilySupportCentre.pdf>
- Basra, R., & Neumann, P. (2020). *Prisons and Terrorism: Extremist Offender Management in 10 European Countries*. Centrul internațional pentru studiul radicalizării. https://icsr.info/wp-content/uploads/2020/07/ICSR-Report-Prisons-and-Terrorism-Extremist-Offender-Management-in-10-European-Countries_V2.pdf
- Biffi, E. (2021). *The potential of restorative justice in cases of violent extremism and terrorism*. Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. https://ec.europa.eu/home-affairs/document/download/61c13fce-08f4-435c-bee4-14bf722bd3be_en
- Bjørgero, T., van Donselaar, J., & Grunenberg, S. (2009). Exit from right-wing extremist groups: Lessons from disengagement programmes in Norway, Sweden and Germany. În T. Bjørgero și J. Horgan (Eds.) *Leaving Terrorism Behind. Individual and collective disengagement*. Routledge.
- Christensen, T. W. (2019). Civil actors' role in deradicalisation and disengagement initiatives: When trust is essential. În S. J. Hansen și S. Lid (Eds.) *Routledge Handbook of Deradicalisation and Disengagement*. Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9781315387420/routledge-handbook-deradicalisation-disengagement-stig-jarle-hansen-stian-lid?refId=0fd513e2-c92d-401f-abaa-f60058334fdf&context=ubx>
- Christensen, T. W. (2015). *A Question of Participation – Disengagement from the Extremist Right: A case study from Sweden*. Roskilde: Roskilde Universitet. [https://pure.au.dk/portal/da/persons/tina-wilchen-christensen\(574ffbfd-37e0-418d-81f1-58f8e069c7e3\)/publications/a-question-of-participation--disengagement-from-the-extremist-right\(73fc3dd3-1b8d-414a-a792-78996fa99202\)/export.html](https://pure.au.dk/portal/da/persons/tina-wilchen-christensen(574ffbfd-37e0-418d-81f1-58f8e069c7e3)/publications/a-question-of-participation--disengagement-from-the-extremist-right(73fc3dd3-1b8d-414a-a792-78996fa99202)/export.html)
- Clark, M. (2019). Motivational Interviewing for Deradicalization: Increasing the Readiness to Change. *Journal for Deradicalization*, (20), 47-74 <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/245>
- Costa, V., Liberado, P., Esgalhado, G., Cunha, A. I. și das Neves, P. (2021). One size does not fit all: Exploring the characteristics of exit programmes in Europe, *Journal for Deradicalization*, (28), 1–38. <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/487>
- Confederation of European Probation. (f.d.). *Neustart Austria: private organization in public probation*. CEP. Obținut la data de 25 aprilie 2022, de la <https://www.cep-probation.org/neustart-austria-private-organization-in-public-probation/>
- Consiliul Europei, Comitetul de Miniștri. (2021). *Recommendation CM/Rec(2021)7 of the Committee of Ministers to Member States on measures aimed at protecting children against radicalisation for the purpose of terrorism*. https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a4397d
- Consiliul Uniunii Europene. (2014). *Revised EU Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to*

Terrorism. Consiliul Uniunii Europene. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9956-2014-INIT/en/pdf>

Emser, C., Rupp, T., Uhlmann, M. (2019). *Counselling work in tertiary prevention of Islamist extremism – challenges and approaches*. International Expert Workshop, Berlin, 19-20 martie 2019. Oficiul Federal pentru Migrație și Refugiați (BAMF, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge) https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/workshopdokumentation-qualifizierungslehrgang-tertiaerpraevention.pdf?__blob=publicationFile&v=5

Comisia Europeană. (2021). *Strategic orientations on a coordinated EU approach to prevention of radicalisation for 2021*. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2021-02/2021_strategic_orientations_on_a_coordinated_eu_approach_to_prevention_of_radicalisation.pdf

Comisia Europeană. (f.d.). *RAN Policy Support*. Obținut la data de 25 aprilie 2022, de la https://ec.europa.eu/home-affairs/networks/ran-policy-support_en

Figlesthler, C. & Schau, K. (2020). Zwischen Kooperation und Grenzziehung – Aushandlungen von Sicherheitsbehörden und Akteur*innen Sozialer Arbeit in der Radikalisierungsprävention. (Between cooperation and the drawing of boundaries—negotiations of security-related actors and actors of social work in the prevention of radicalisation). *Soziale Passagen*, 12(2), 421-439. Springer Link. <https://link.springer.com/article/10.1007/s12592-020-00356-z>

Figelstaher, C., Schau, K., Bischoff, U., & M. Rosenkranz (2021). Schwerpunktbericht 2020: Entwicklungen, Handlungspraxen und Herausforderungen im Feld der Austiegs- und Distanzierungsarbeit – Wissenschaftliche Begleitung Handlungsberiech Land im Bundesprogramm „Demokratie leben!“ in der Förderphase 2020 bis 2024. *Deutsches Jugendinstitut e.V.* https://www.dji.de/fileadmin/user_upload/DemokratieLeben/Schwerpunktbericht_2020_%20Ausstiegs-_und_Distanzierungsarbeit.pdf

Forumul mondial pentru combaterea terorismului. (2014). *Abu Dhabi Memorandum on Good Practices for Education and Countering Violent Extremism*. GCTF. https://www.thegctf.org/documents/10162/159880/14Sept19_GCTF+Abu+Dhabi+Memorandum.pdf.

Forumul mondial pentru combaterea terorismului. (2013). *Ankara Memorandum on Good Practices for a Multi-Sectoral Approach to Countering Violent Extremism*. GCTF. https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/Good%20Practices%20for%20Multi-Sectoral%20Approach%20to%20CVE-GCTF%20Report_0.pdf

Hecker, M. (2021). *Once a Jihadist, Always a Jihadist? A Deradicalisation Program Seen from the Inside*. Focus stratégique, Nr. 102 bis, Februarie 2021. Security Studies Center (Ifri). https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/hecker_once_a_djihadist_always_a_djihadist_2021.pdf

Koehler, D. (2020). *Stand-Alone De-radicalisation Programme Evaluation Tool for Stakeholders*. Dialogue about Radicalisation and Equality. https://www.dare-h2020.org/uploads/1/2/1/7/12176018/dare-de-radicalisation_evaluation_tool.pdf

Koehler, D. (2017a). *Understanding Deradicalization: Methods, Tools and Programs for Countering Violent Extremism*. Routledge.

Koehler, D. (2017b). *Structural quality standards for work to intervene with and counter violent*

Extremism: A handbook for practitioners, state coordination units and civil society programme implementers in Germany. Unitatea de coordonare a rețelei de combatere a extremismului.
http://girds.org/file_download/23/final-handbook-quality-standards.pdf

Koehler, D. (2015). Family Counselling, De-radicalization and Counter-Terrorism: The Danish and German programs in context. In S. Zeiger, A. Aly, P. R. Neumann, H. El Said, M. Zeuthen, P. Romaniuk, M. Y. Omelicheva, J. O. Ellis, A. P. Schmid, K. Lucas, T. K. Samuel, C. R. Jones, O. Lynch, I. Marchand, M. Denov, D. Koehler, M. J. Williams, J. G. Horgan, W. P. Evans, & S. Weine (Eds.) *Countering violent extremism: Developing an evidence-base for policy and practice*. Hedayah and Curtin University.
<https://apo.org.au/node/57458>

Korn, J. (2016). European CVE Strategies from a Practitioner's Perspective. *The annals of the American academy of political and social science*, 668(1), 180-197. <https://doi.org/10.1177/0002716216671888>

Organization for Security and Co-operation in Europe. (2020). *A Whole-of-Society Approach to Preventing and Countering Violent Extremism and Radicalization That Lead to Terrorism: A Guidebook for Central Asia*. OSCE. https://www.osce.org/files/f/documents/a/7/444340_0.pdf.

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2022). *RAN Study Visit to Paris on 'Effective management of the prison-exit continuum'*. Lucrare de sinteză. RAN. https://ec.europa.eu/home-affairs/whats-new/publications/ran-study-visit-paris-effective-management-prison-exit-continuum-online-event-07-08-december-2021_en

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2020a). *Rehabilitation Manual: Rehabilitation of radicalised and terrorist offenders for first-line practitioners*. RAN. <https://ec.europa.eu/home-affairs/document/download/cdd4f566-f433-4>

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2020b). *Digital study visit – Returnee coordinators in Germany: visit to Hesse and Berlin*. Lucrare de sinteză. RAN. https://ec.europa.eu/home-affairs/document/download/a366e1a4-003e-4ac0-b945-89832ed0bf35_en?filename=ran_conclusion_paper_study_visit_returnee_coordinators_en.pdf

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2020c). *The role of restorative justice in preventing and responding to violent extremism*. Document ex-post. RAN RVT și RAN EXIT. https://ec.europa.eu/home-affairs/pages/page/ran-rvt-ran-exit-role-restorative-justice-preventing-and-responding-violent-extremism-dublin-03-04_en

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2019). *RAN Collection of Approaches and Practices: Preventing Radicalisation to Terrorism and Violent Extremism*. RAN. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-best-practices/docs/ran_collection_approaches_and_practices_en.pdf

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2018). *The challenge of resocialisation: Dealing with radicalised individuals during and after imprisonment*. Document ex-post. RAN. https://www.rcc.int/swp/download/docs/ran_pp_dealing_with_radicalised_individuals_06_112018_en.pdf/5a73d4d75500ff766f25b0729d926249.pdf

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2017). *Setting up an exit intervention*. Document ex-post. RAN Exit. https://ec.europa.eu/home-affairs/document/download/ed8d2edd-98a9-4fcb-9c17-fdec22e60673_en

Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. (2016). *Working group meeting – Multi-agency cooperation*. Document ex-post. RAN P&P. [ran_p-p_multiagency_cooperation_around_radicalised_offenders_stockholm_24-25022016_en.pdf](https://ec.europa.eu/home-affairs/document/download/24-25022016_en.pdf) (europa.eu)

Renard, T. (2020). Overblown: Exploring the gap between the fear of terrorist recidivism and the evidence. *CTC Sentinel*, 13(4), 19-29. <https://ctc.usma.edu/overblown-exploring-the-gap-between-the-fear-of-terrorist-recidivism-and-the-evidence/>

Rollnick, S. și Miller W.R. (1995). What is motivational interviewing? *Behavioural & Cognitive Psychotherapy*, 23(4), 325-334. <https://doi.org/10.1017/S135246580001643X>

Rolston, B. (2007). Demobilization and Reintegration of Ex-Combatants: The Irish Case in International Perspective. *Social & Legal Studies*, 16(2), 259-280. DOI: 10.1177/0964663907076534. SAGE Publishing. https://www.researchgate.net/profile/Bill-Rolston/publication/237968124_Demobilization_and_Reintegration_of_Ex-Combatants_the_Irish_Case_in_International_Perspective/links/56d9acfc08aebc4638bb9416/Demobilization-and-Reintegration-of-Ex-Combatants-the-Irish-Case-in-International-Perspective.pdf

Uhlmann, M. (2019). *Strategic Enhancement of Deradicalisation / Disengagement Approaches within a Comprehensive Framework of Preventing and Countering Violent Islamist Extremism and Violent Right-Wing Extremism*. Ministerul Federal al Internelor, Construcțiilor și Comunității. https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/EN/publikationen/2021/strategic-enhancement-deradicalisation.pdf?__blob=publicationFile&v=2

Uhlmann, M. (2017). *Evaluation of the Advice Centre on Radicalisation. Final Report*. Raport de cercetare 31. Oficiul Federal pentru Migrație și Refugiați. https://www.beratungsstelle-radikalisierung.de/SharedDocs/Anlagen/EN/broschuere-fb31-evaluationsbericht-pdf.pdf;jsessionid=A339FB2FBF64E3748EE503F67799836E.intranet232?__blob=publicationFile&v=3

Organizația Națiunilor Unite. (f.d.). *Capacity-Building*. Obținut la data de 25 aprilie 2022, de la <https://www.un.org/en/academic-impact/capacity-building#:~:text=Capacity%2Dbuilding%20is%20defined%20as,in%20a%20fast%2Dchanging%20world>.

Cadrul de raportare a principiilor directoare ale ONU. (f.d.) *Civil society organisations (CSOs)*. Obținut la data de 25 aprilie 2022, de la <https://www.ungpreporting.org/glossary/civil-society-organizations-csos/>

Organizația Națiunilor Unite. (f.d.). *Civil Society. Who we are*. ONU. Obținut la data de 25 aprilie 2022, de la <https://www.un.org/en/civil-society/page/about-us>

Biroul Organizației Națiunilor Unite pentru Droguri și Criminalitate. (2018). *The Doha Declaration: Promoting a culture of lawfulness. Radicalisation and Violent Extremism*. UNODC. <https://www.unodc.org/e4j/en/terrorism/module-2/key-issues/radicalization-violent-extremism.html>

van de Donk, M., Uhlmann, M., & Keijze, F. (2020). *Peer and Self Review Manual for Exit Work*. https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-04/ran_exit_peer_self_review_manual_for_exit_work_en.pdf

Van der Heide, E. J. și Schuurman, B. W. (2018). Reintegrating terrorists in the Netherlands: Evaluating the Dutch approach. *Journal for Deradicalization*, (17), 196-239. <https://journals.sfu.ca/jd/index.php/jd/article/view/179>

Rețeaua pentru prevenirea violenței. (2020). *Standards in counselling for the social environment of (potentially) radicalised Islamist individuals: Manual by the Advice Centre Network of the Advice Centre on "Radicalisation" at the Federal Office for Migration and Refugees (BAMF)*. a 2-a versiune extinsă. VPN. https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/deradikalisierung-standardhandreichung-2020.pdf?__blob=publicationFile&v=4

Webber, D., Chernikova, M., Molinaro, E., & Kruglanski, A. W. (2020) Psychological approaches to terrorist rehabilitation: Direct and indirect mechanisms of deradicalization. În S. J. Hansen și S. Lid (Eds.) *Routledge Handbook of Deradicalisation and Disengagement*. Routledge. New York.

Williams, R. J. (2016). *Approaches to violent extremist offenders and countering radicalisation in prisons and probation*. RAN P&P Practitioners' working paper (ed. a 2-a). Rețeaua UE pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare. https://ec.europa.eu/home-affairs/document/download/41571a60-4f08-43a0-baf0-1e4c52521e5c_en

Despre autori

Dr. Susanna Z. Papp este psiholog, conferențiar și formator. Are un doctorat în psihologie și participă activ la activitatea Grupului de lucru pentru reabilitare al RAN din 2013.

Robert Örell este un consultant independent cu peste douăzeci de ani de experiență în domeniile dezangajării, reabilitării și reintegrării. Anterior, a fost director al Exit Sweden și director al programului Exit USA. A ocupat poziția de co-lider al Grupului de lucru pentru reabilitare al RAN începând cu anul 2012.

Katharina Meredith este doctorandă la Georgia State University, axându-se pe studiul ieșirii din grupurile extremiste violente și în prezent coordonează activități în domeniile prevenției, intervenției și evaluării. Ocupă funcția de director executiv al Stronger After.

Katerina Papatheodorou este doctorandă în psihologie la Georgia State University, unde activează în Grupul de cercetare a extremismului violent (VERG) sub îndrumarea Dr. John Horgan. Cercetările ei explorează psihologia terorismului și extremismului.

Shahrbanou Tadjbakhsh este cercetător și conferențiar universitar la Institutul de Studii Politice (Sciences Po) din Paris, Franța, în domeniul înțelegerii și reacției la radicalizare. A colaborat în calitate de consultant al ONU pentru combaterea terorismului și P/CEV și a coordonat elaborarea Ghidului OSCE pentru Asia Centrală, *A Whole-of-Society Approach to Preventing and Countering Violent Extremism and Radicalization that Lead to Terrorism*.

Helena Brecht este masterandă în securitate internațională la Institutul de Studii Politice (Sciences Po) din Paris. A colaborat anterior cu Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) și cu Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE).

GĂSIREA DE INFORMAȚII DESPRE UE

Online

Informații despre Uniunea Europeană, în toate limbile oficiale ale UE, sunt disponibile pe site-ul web Europa la: https://europa.eu/european-union/index_ro

Publicații ale UE

Puteți descărca sau comanda publicații gratuite și contra cost ale UE de pe site-ul: <https://op.europa.eu/en/publications>. Pot fi obținute copii multiple ale publicațiilor gratuite contactând Europe Direct sau centrul dumneavoastră local de informare (accesați https://european-union.europa.eu/contact-eu_ro).

Legislația UE și documente conexe

Pentru a avea acces la informații juridice ale UE, inclusiv la întreaga legislație a UE începând din 1952 în toate versiunile lingvistice oficiale, vizitați EUR-Lex la: <http://eur-lex.europa.eu>

Date deschise ale UE

Portalul de date deschise al UE (<https://data.europa.eu/ro>) oferă acces la seturile de date ale UE. Datele pot fi descărcate și reutilizate gratuit, atât în scop comercial, cât și necomercial.

Radicalisation Awareness Network



Publications Office
of the European Union